

**VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ
TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA**

**Hornicko–geologická fakulta
Institut ekonomiky a systémů řízení**

**SYSTÉMOVÉ ZAMĚSTNÁVÁNÍ
VĚZNĚNÝCH OSOB VE VĚZNICÍCH ČR**

b a k a l á ř s k á p r á c e

Autor :

Jaroslava Černá

Vedoucí bakalářské práce :

Ing. Lukáš Otte

Most 2009

Prohlášení

- *Celou bakalářskou práci včetně příloh, jsem vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.*
- *Byla jsem seznámena s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č.121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – využití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a využití díla školního a § 60 – školní dílo.*
- *Beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3)*
- *Souhlasím s tím, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezentačnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že údaje o bakalářské práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé bakalářské práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO.*
- *Bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona.*
- *Bylo sjednáno, že užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).*

V Mostě dne 20. 4. 2009

Černá Jaroslava

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Ing. Lukáši Ottemu, Ing. Larise Ochmanové a Ing. Evě Novotné za pomoc, profesionální přístup a cenné rady, které mi poskytli při zpracování této bakalářské práce.

ANNOTATION

The issue of imprisonment of people and their correction are more and more topical these days. This Degree Work is focused on the re-socialization of prisoners in the sphere of their employment. The goal of this Work is to uphold the hypothesis that application of various forms of employment during the service of a sentence of imprisonment enables imprisoned persons to integrate more easily into the society later.

The Work is divided into three parts. The first part deals with the legislature relating to employment of the imprisoned and further, the importance of employment of these people is emphasized. The second part describes various forms of employment of the imprisoned in the Czech state prisons. The third part is focused on employment of the imprisoned in the State Prison of Nové Sedlo, and on the recommendation to increase employment in prisons. Conclusion of the Degree Work evaluates employment of the imprisoned as a significant re-socialization factor and proposes precautions that must be taken in the sphere of the employment.

KLÍČOVÁ SLOVA : Zaměstnávání, vězněné osoby, vězni, odsouzení , zaměstnanost, resocializace, význam zaměstnávání

ANOTACE

V současné době je téma věznění osob a jejich převýchova stále více aktuální. Tato bakalářská práce má zaměření na resocializaci vězňů v oblasti zaměstnávání. Cílem této práce je potvrdit hypotézu, že aplikace různých forem zaměstnávání v rámci výkonu trestu odnětí svobody umožní vězněným osobám snadnější integraci do společnosti.

Práce je rozdělena na tři části. V první části je zmíněna legislativa související se zaměstnáváním vězněných osob a dále je zde zdůrazněn význam zaměstnávání těchto osob. V druhé části práce jsou popsány formy zaměstnávání vězněných osob ve věznicích ČR. Třetí část práce je zaměřena na zaměstnávání vězněných osob ve Věznici Nové Sedlo a na doporučení zvýšení zaměstnanosti ve věznicích. Závěr této bakalářské práce hodnotí zaměstnávání vězněných osob jako významný resocializační faktor a navrhuje opatření, která jsou nezbytná v oblasti zaměstnávání.

OBSAH

1. Úvod	1
2. Zaměstnávání vězněných osob v ČR.....	4
2.1. Legislativa zaměstnávání vězněných osob	8
2.1.2. Odměňování vězňů	8
2.1.3. Rozúčtování pracovní odměny zařazeného odsouzeného	10
2.2. Formy zaměstnávání vězněných osob	11
2.2.1. Vnitřní režie a vlastní výroba.....	12
2.2.2. Podnikatelské subjekty	13
2.2.3. Středisko hospodářské činnosti.....	14
2.2.4. Vzdělávání denním studiem.....	21
2.3. Vývoj zaměstnanosti vězňů ve VS ČR	26
3. Analýza zaměstnávání vězněných osob ve Věznici Nové Sedlo	28
3.1. Samostatný referát zaměstnávání vězněných osob	28
3.2. Formy zaměstnávání ve Věznici Nové Sedlo	31
3.2.1. Zaměstnávání vězňů ve vnitřní režii	31
3.2.2. Zaměstnávání vězňů u podnikatelských subjektů.....	34
3.2.3. Vzdělávání denním studiem.....	40
3.3. Vývoj zaměstnanosti ve věznici Nové Sedlo.....	43
3.4. Ekonomický význam zaměstnávání vězněných osob	45
3.5. Závěrečné hodnocení zaměstnávání vězněných osob ve Věznici Nové Sedlo.....	46
4. Návrhy zlepšení zaměstnávání vězněných osob ve věznici Nové Sedlo.....	49
4.1. Vzdělávání denním studiem a rozšíření terapeutických programů.....	49
4.2. Public–Private partnership (PPP) - partnerství veřejného a soukromého sektoru	50
4.3. Výběrové řízení veřejných zakázek	50
4.4. Změna NGŘ č.40/2006	50
4.5. Propagace.....	51
4.6. Zvýšení výrobních prostor ve Věznici.....	52
4.7. Oprava a modernizace stávajících výrobních hal	52
4.8. Motivační programy pro vězněné osoby	53
5. Závěrečné zhodnocení zaměstnanosti vězněných osob.....	54

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

GŘ - Generální ředitelství

NGŘ - Nařízení generálního ředitele

SHČ - Samostatná hospodářská činnost

VS ČR - Vězeňská služba České republiky

1. Úvod

Lidé žijí v určité společnosti a mají různé potřeby, zájmy a cíle. Při uspokojování svých potřeb se lidé ocitají ve vzájemných vztazích. S vývojem lidské společnosti se vyvíjela společenská pravidla, která byla nutná k upevňování a stabilitě společnosti. Tato pravidla vytváří jednotný a logický soubor, který se nazývá „ právní systém“. Bohužel v každé společnosti žijí jedinci, kteří tato pravidla nedodržují. Tyto osoby se na základě rozhodnutí soudní moci dostávají do výkonu trestu odnětí svobody. Výkon trestu odnětí svobody zajišťuje Vězeňská služba České republiky.

Vězeňská služba České republiky (dále jen „Vězeňská služba“) je zřízena zákonem České národní rady č.555/1992 Sb., o vězeňské a justiční strážci ČR, s účinností od 1.1.2003. Vězeňská služba hospodářs s majetkem státu, spravuje a střeží 36 věznic.

Vězeňství v České republice je postaveno na demokratických základech a splňuje Evropská vězeňská pravidla. Evropská vězeňská pravidla se vztahují na osoby, které byly soudním orgánem zbaveny svobody.

Věznice jsou vzhledem ke svému účelu atypická zařízení. Účelem věznic je resocializace vězněných osob, ale také izolace občanů, kteří se provinili proti přijatému řádu společnosti. Izolace je nutná za účelem ochrany ostatních občanů a znemožnění případné další trestné činnosti. Vzhledem k tomuto poslání plní věznice úkoly, které nemají vždy okamžitě viditelný přínos. Je však důležité, z jakého úhlu se na tuto problematiku díváme. Smysluplná, dobře řízená a organizovaná činnost vězeňské služby umožňuje pachateli, aby v budoucnu respektoval společenská pravidla a snáze se zapojil do běžného života. Na resocializaci vězněných osob je kladen velký důraz. Základním resocializačním prostředkem je program zacházení, jehož součástí je zaměstnávání vězněných osob.

Ve věznicích ČR se již několik let používá systém zaměstnávání vězněných osob, který je tvořen čtyřmi základními formami a to vnitřní režie a vlastní výroba, podnikatelské subjekty, středisko hospodářské činnosti a vzdělávání denním studiem. Tento systém vychází z potřeb Vězeňské služby ČR, ale také ze skladby vězeňské populace.

Zařazování odsouzených do jednotlivých forem zaměstnávání není vůbec nahodilé, ale naopak. Systém zařazování odsouzených do jednotlivých forem zaměstnávání má stanovená pravidla. Každý odsouzený, který má být zařazen do práce je posuzován komisí,

kteřou tvoří odborní zaměstnanci věznice. Jednotliví odsouzení se posuzují z hlediska bezpečnosti, zdravotní způsobilosti, závislosti používání psychotropních látek a alkoholu, psychického stavu, sociální potřeby, chování a v neposlední řadě dle vzdělání, profese a dovedností.

Všechny oblasti zaměstnávání mají své nezastupitelné místo a při resocializaci vězně mají velký význam. Zaměstnávání vězněných osob má význam sociální, psychologický a ekonomický.

Vězeňská služba ČR spravuje pro výkon odnětí trestu svobody čtyři základní typy věznic. Do jednotlivého typu věznice jsou umísťováni odsouzení na základě rozhodnutí soudu.

Typy věznic :

Věznice s dohledem - zde jsou umísťováni odsouzení, kteří spáchali trestný čin z nedbalosti, a kteří dosud nebyli ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin. Odsouzení se mohou po věznici pohybovat volně a pracují na pracovištích mimo areál věznice. V mimopracovní době mají umožněn volný pohyb mimo věznici.

Věznice s dozorem - zde jsou umísťováni odsouzení, kteří spáchali úmyslný trestný čin. Nemají volný pohyb po věznici a musí se pohybovat pod dohledem zaměstnance věznice. Pouze vybraní odsouzení, kteří splňují přísné podmínky, mohou pracovat mimo areál věznice bez dozoru zaměstnance věznice. Ostatní odsouzení mohou pracovat pouze pod dohledem příslušníků vězeňské služby jak ve věznici, tak mimo věznici.

Věznice s ostrahou - tito odsouzení nesplňují podmínky pro umístění věznice s dohledem nebo dozorem. Odsouzení nemají volný pohyb po věznici, pohybují se pouze pod dohledem příslušníků vězeňské služby. Pracují uvnitř věznice.

Věznice se zvýšenou ostrahou - toto je nejpřísnější typ věznice. Zde jsou umísťováni odsouzení, kterým byl udělen trest doživotí nebo výjimečný trest. Jsou zde osoby, které byly odsouzeny za velmi závažné trestné činy nebo jsou zde osoby, které byly odsouzeny

jako zvlášť nebezpeční recidivisté. Odsouzení se pohybují pouze pod přímým dozorem příslušníků vězeňské stráže. Pracovní činnost je možná pouze v celách nebo uvnitř věznice.

Vedle těchto základních typů věznice jsou ještě zřízeny věznice pro mladistvé a věznice se specializovaným oddělením pro matky s nezletilými dětmi.

2. Zaměstnávání vězněných osob v ČR

Zaměstnávání vězněných osob je jeden z důležitých atributů resocializace odsouzených osob. Resocializace vězněných osob musí splňovat základní principy, které jsou stanoveny Evropskými vězeňskými pravidly.

Základní princip spočívá v respektování lidských práv vězněných osob. Osobám, které byly zbaveny svobody, musí být zachována veškerá práva, která jim nebyla zákonem odňata uložením výkonu trestu nebo vazby a zároveň se výkon trestu musí co nejvíce přibližovat aspektům života na svobodě. Tyto principy jsou stanoveny za základní účel věznění, kterým je opětné začlenění vězňů do svobodné společnosti. Ve věznicích je základním resocializačním prostředkem program zacházení, který je individuálně stanoven každému odsouzenému. Tento program je zpracován na základě komplexní zprávy o odsouzeném.

Komplexní zpráva obsahuje charakter trestné činnosti, nebezpečnost odsouzené osoby, délku trestu, vývoj odsouzené osoby v předešlé věznici, rodinné zázemí, psychický stav, zdravotní stav, užívání návykových látek, ambulantní nebo ústavní léčení na drogovou závislost nebo jiné deviace, zájmy, koníčky, aktuální životní styl života na svobodě, profesní kvalifikace, jaké druhy práce odsouzená osoba vykonávala, zda měla pravidelné zaměstnání nebo pracovala pouze krátkodobě nebo neměla vůbec zájem o práci a byla registrována na úřadě práce jako nezaměstnaná. Na základě těchto anamnéz odsouzené osoby je zpracován program zacházení, který obsahuje vzdělávací a pracovní aktivity. Zaměstnávání vězněných osob je součástí programu zacházení.

Evropská pravidla o zacházení s vězni považují práci vězňů za nejdůležitější sociální a integrační činitel. Pracovní aktivity jsou pro odsouzené voleny dle jejich profese a dovedností. Jejich pracovní zařazení je uskutečňováno pokud možno na pracoviště, kde uplatní své vědomosti a dovednosti. U odsouzených, kteří nemají žádnou kvalifikaci, nebo u odsouzených, kteří si chtějí rozšířit svoji kvalifikaci, jsou doporučeny vzdělávací kurzy nebo jiná forma vzdělávání. Po vykonání rekvalifikačních kurzů nebo jiné formy vzdělávání jsou odsouzení zařazeni do práce a mohou své dovednosti uplatnit již ve výkonu trestu odnětí svobody. Práce vězňů je jeden z resocializačních faktorů a musí být považována jako pozitivní prvek. Práce nesmí být přidělena jako trest a povaha práce musí být v souladu s bezpečností, schopností a zdravotním stavem odsouzeného tuto práci

vykonávat. Zaměstnávání odsouzených osob se tak stává základní pracovní aktivitou, ale i důležitým ekonomickým, sociálním a psychologickým ukazatelem.

Ekonomický význam práce odsouzeného spočívá ve snížení výdajů ze státního rozpočtu Vězeňské služby, neboť pracující vězeň se podílí na úhradě sociálního a zdravotního pojištění, úhradě nákladů výkonu trestu odnětí osobní svobody, dále se podílí na výživě svých dětí a úhradě pohledávek u státních a soukromých subjektů. Zlepšení ekonomické situace samotného odsouzeného je kapesné, které mu náleží z pracovní odměny. Kapesné slouží k osobní potřebě odsouzeného.

Sociální význam práce je vnímán svým výchovným významem. Bohužel je zvyšující trend, že odsouzení, kteří nastupují do věznice, nemají žádnou profesní kvalifikaci a nikdy nepracovali. Jsou - li tito vězni zařazeni do pracovní činnosti, získávají pracovní návyky a dovednosti teprve při zařazení do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody.

Psychologický význam zařazení do zaměstnání spočívá v posílení sebevědomí odsouzeného, který si uvědomuje, že něco dokáže a že je potřebný. Při plnění pracovních povinností má odsouzený odpovědnost za odvedenou práci, která mu byla svěřena a v neposlední řadě má pocit, že doba, kterou stráví ve věznici má smysluplný význam. Práce také pomáhá překonávat stavy psychické podrážděnosti, která je spojena s pobytem ve výkonu trestu. Odsouzený dochází do práce, kde spolupracuje s odsouzenými osobami z jiných ubytoven a také je v kontaktu se zaměstnanci podnikatelských subjektů. Tento kontakt je důležitý aspekt, který přibližuje výkon trestu životu na svobodě.

Zaměstnávání vězněných osob se dotýká „Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015“. Prioritním úkolem této koncepce je rozšíření a rekonstrukce výrobních prostor uvnitř areálů věznic a zaměstnat co největší počet odsouzených. Současným cílem vězeňské služby je dosáhnout zaměstnanost vězněných osob ve výši 60 % z celkového počtu pracovních zařaditelných odsouzených. Zvýšení pracovních míst je velice náročné, protože je závislé na velikosti výrobních prostor v areálech věznice a náročných požadavcích podnikatelských subjektů.

Podnikatelské subjekty se v současné době zajímají zejména o možnosti pracovního umístění odsouzených osob na svých pracovištích mimo areály věznic. Jedním z problémů, jak dostat potřebám podnikatelů, je zajistit potřebný počet odsouzených, kteří mohou pracovat mimo areál věznice a zároveň splnit požadavek kvalifikace, kterou podnikatelé

vyžadují. Bohužel v současné době je ve výkonu trestu velké množství odsouzených, kteří mají ukončené pouze základní školní vzdělání a narůstá počet osob, které teprve ve výkonu trestu odnětí svobody začínají poprvé vykonávat jakoukoliv pravidelnou smysluplnou činnost. V podstatě jde o pracovní sílu, kterou je nutno pro většinu pracovních činností zapracovat, což v mnoha případech značně stěžuje a komplikuje vlastní výrobní činnost spolupracujícího subjektu, kterému se tato činnost vzhledem k fluktuaci a obměně vězňů stává nezajímavou.

Z těchto vyjmenovaných skutečností vyplývá, že zaměstnávání vězňů se většinou orientuje pouze na druhy práce, kde je vysoký podíl ruční práce, není zde náročná technologie výroby a složité strojní zařízení. Vzhledem k okolnostem, kdy ruční práce je stále více nahrazována strojní technologií, je velmi obtížné zajistit vhodnou práci pro nekvalifikované odsouzené, kteří nikdy nepracovali a nemají žádné pracovní návyky a dovednosti. I přes tato negativa mají některé podnikatelské subjekty zájem zaměstnávat odsouzené. Jde především o nekvalifikovanou práci (kompletaci drobných výrobků, zaměstnávání odsouzených při sezónních pracích ve stavebnictví, zemědělství a lesnictví). Z bezpečnostního hlediska však nejsou věznice schopny zabezpečit potřebný počet vězňů, kteří mohou pracovat mimo areál věznice a z tohoto důvodu spolupráce věznice s podnikatelskými subjekty, kteří chtějí zaměstnávat vězně na svých pracovištích, stagnuje. Zaměstnávání vězňů má pro podnikatelské subjekty výhody, ale i nevýhody.

Negativa zaměstnávání vězňů v rámci cizích subjektů :

- Odsouzeným chybí kvalifikace, nemají pracovní návyky a důsledkem je nízké plnění norem práce a nízká odvedená kvalita práce,
- pracoviště v areálech věznic jsou pro civilní zaměstnance těžko dostupná,
- vysoké náklady za pronájem výrobních hal ve věznicích (výše nájemného se řídí zákonem o majetku státu),
- velká fluktuace odsouzených, fluktuace je ovlivňována přemístěním odsouzeného do jiného typu věznice na základě vlastní žádosti, změnou diferenciací věznice na základě soudního rozhodnutí, podmíněčným propuštěním nebo koncem trestu,
- zařazování odsouzených do práce dle zákona 169/1999 Sb., je vázáno na jejich souhlas,

- firmy si zajišťují odvoz odsouzených na svoje pracoviště a zpět do věznice na svoje náklady,
- firmy si zajišťují dovoz stravy z věznice na pracoviště na vlastní náklady,
- firmy mají povinnost umožnit kontrolu vězňů pracovníky vězeňské služby na pracovištích, kde vězni pracují,
- firmy mají povinnost umožnit kontrolu smluvních vztahů pracovníky vězeňské služby.

Pozitiva zaměstnávání vězněných osob

- Nízká složka základní odměny (4 500,- Kč), tato základní složka odměny není odvozována od minimální mzdy již od 1.1.2003,
- odsouzený nemá nárok na dovolenou,
- odsouzený nemá nárok za příplatky ve dnech pracovního klidu,
- v případě, že odsouzený není v práci z organizačních důvodů firmy, nemá odsouzený nárok na pracovní odměnu,
- zajištění potřebného počtu pracovníků,
- výběr vhodných odsouzených (zdravotní a profesní hledisko),
- vyřazení nezručného odsouzeného z pracoviště a okamžité nahrazení novou pracovní silou,
- dohled příslušníka vězeňské služby na pracovištích v areálu věznice,
- věznice zajišťuje odvod sociálního a zdravotního pojištění,
- věznice zajišťuje přihlášení a odhlášení odsouzeného u zdravotní pojišťovny,
- věznice zajišťuje stravu,
- věznice zajišťuje vstupní i periodické zdravotní prohlídky dle kategorizace práce,
- věznice zajišťuje odsouzeným základní pracovní oděv, firma zabezpečí bezpečnostní pomůcky,
- věznice zajišťuje dle podkladů firmy výpočet pracovní odměny,
- věznice zajišťuje všechny ostatní administrativní úkony spojené se zaměstnáváním.

U zaměstnávání odsouzených v areálu věznic vždy převažují pozitiva nad negativy.

Vzhledem k bezpečnostním kritériím lze na tato pracoviště zařazovat téměř všechny

odsouzené. Z tohoto důvodu je na tato pracoviště větší možnost výběru odsouzených, kteří mají potřebnou kvalifikaci na danou práci a současně mají dlouhý trest, a proto není na těchto pracovištích velká fluktuace. V případě, že podnikatelský subjekt vyžaduje speciální kvalifikaci, jako je například svářečský kurz nebo oprávnění na obsluhu vysokozdvížného vozíku, vyplatí se firmě vzhledem k délce trestu odsouzeného investice na doplnění jeho kvalifikace.

2.1. Legislativa zaměstnávání vězněných osob

Výkon trestu odnětí svobody ve věznicích upravuje zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

Dle ustanovení § 28 zákona č.169/1999 Sb., je odsouzený, který byl zařazen do práce povinen pracovat.

Ustanovení § 30 zákona č. 169/1999 Sb., nařizuje, že k zaměstnávání odsouzeného u jiného subjektu než je věznice, je třeba písemný souhlas odsouzeného. Písemný souhlas nemusí být v případě, že je odsouzený zaměstnán u věznice nebo pokud je zaměstnán Českou republikou, krajem, obcí, dobrovolným svazkem obcí nebo subjektem, který jimi byl zřízen a v němž mají většinovou majetkovou účast. Odsouzený může souhlas odvolat prohlášením vůči Vězeňské službě, a to písemnou formou. Účinky odvolání souhlasu nastávají uplynutím posledního dne měsíce následujícího po prohlášení odsouzeného o odvolání souhlasu. Odvolání souhlasu nesmí být považováno za odmítnutí práce.

2.1.2. Odměňování vězňů

Nařízení vlády č.365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody.

Zaměstnanému odsouzenému náleží pracovní odměna podle vykonané práce. Nařízení č.365/1999 Sb., určuje výši odměny a podmínky odměňování odsouzených. Pracovní odměna odsouzeného zařazeného do práce je souhrn základní složky odměny, odměny za práci přesčas, příplatků a ohodnocení pracovního výkonu.

Dle nařízení č. 365/1999 Sb., je stanovena základní složka odměny. Základní složka odměny je na základě kvalifikace odsouzených, rozdělena do tří skupin.

Výše základní složky odměny dle skupin :

- I. Skupina - částka 4 500,- Kč
- II. skupina - částka 6 750,- Kč
- III. skupina - částka 9 000,- Kč

Výše základní složky odměny odpovídá délce týdenní pracovní době o délce 40 hodin. V případě, že délka pracovní doby je jiná než 40 hodin, upravuje se základní složka odměny dle odpracovaných hodin. Jestliže odsouzený neodpracuje v měsíci všechny pracovní směny, přísluší odsouzenému základní odměna, která odpovídá odpracované době.

Pokud odsouzený vykonává práci, pro kterou jsou stanoveny normy práce, obdrží odsouzený základní složku odměny v závislosti na plnění normy spotřeby práce. Norma práce však musí být určena tak, aby odsouzený při plnění normy v rámci pracovní doby neměl menší základní složku odměny, než je stanoveno v dané třídě.

Jestliže odsouzený odvede vadnou práci (vadný výrobek), nepřísluší mu za tuto vadnou práci odměna. Jestliže lze výrobek opravit, pak mu přísluší odměna za práci na tomto výrobku, ale nepřísluší mu odměna za provedení opravy na tomto výrobku. Neplní – li odsouzený svoji vinou pracovní úkoly, potom mu věznice úměrně sníží základní složku odměny. Jestliže je odsouzený zařazen do práce u jiného subjektu, může mu věznice snížit základní složku odměny na žádost subjektu u něhož odsouzený pracuje.

Ohodnocení pracovního výkonu

Odsouzenému lze přiznat ohodnocení pracovního výkonu za vyšší pracovní výkon v požadované kvalitě. Výše ohodnocení pracovního výkonu je dle skupiny základní složky odměny, která je odsouzenému přiznána.

Odsouzený, kterému byla stanovena základní složka odměny v I. a II. skupině (základní složka odměny v I. skupině je 4 500,- Kč a ve II. skupině je 6 750,- Kč), má

možnost získat ohodnocení pracovního výkonu do výše 20% přiznané základní složky odměny. Odsouzený, kterému byla přiznána III. skupina základní složky odměny, má možnost získat osobní ohodnocení ve výši 50% základní složky odměny (základní složka odměny ve III. skupině je 9 000,- Kč).

Pracovní odměna je u mnoha odsouzených jeden z mnoha motivačních prostředků, proč by měli chodit do práce. Je samozřejmé, že odsouzený nedostává celou odměnu na svůj účet. Protože je odsouzený povinen platit různé pohledávky, je mu pracovní odměna rozúčtována.

2.1.3. Rozúčtování pracovní odměny zařazeného odsouzeného

Rozúčtování odměny odsouzeného se řídí Vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č.10/2000 Sb., o srážkách z odměn osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení.

Každý odsouzený je plátcem sociálního pojištění, zdravotního pojištění a plátcem daně ze mzdy.

Čistá odměna odsouzeného se rozúčtuje na tyto položky :

- Náklady výkonu trestu (ve výši 40 %, nejvýše 1500,- Kč),
- 12 % kapesné,
- 2 % úložné (nad 2 000 Kč, může odsouzený čerpat finanční prostředky pro svoji potřebu),
- výživné ve výši 40 %, pokud není soudním rozhodnutím určeno jinak,
- ostatní pohledávky.

Náklady na jednoho vězně představovaly v roce 2007 částku 921,- Kč na jeden den. To znamená, že vězeň při maximální srážce nákladů výkonu trestu 1 500,- Kč za měsíc uhradí z 921,- Kč pouze 50,- Kč, což je pouhých 5%. Lze tedy říci, že zaměstnaný odsouzený alespoň minimálně vrátí státu náklady, prostřednictvím úhrady nákladů výkonu

trestu. Úkolem vězeňské služby je snaha zvyšovat počet odsouzených, kteří budou zařazeni do práce i z těchto ekonomických důvodů.

2.2. Formy zaměstnávání vězněných osob

Ve věznicích ČR se používá systém zaměstnávání vězněných osob, který je tvořen čtyřmi základními formami. Tento systém vychází z potřeb Vězeňské služby ČR, ale také ze skladby vězeňské populace. V této kapitole jsou uvedeny jednotlivé formy zaměstnávání. Dále se tato kapitola zabývá podmínkami pro zřízení pracovišť v jednotlivých formách zaměstnávání.

Systém zaměstnávání vězněných osob v jednotlivých oblastech zaměstnávání je detailně propracován. Každá oblast zaměstnávání má svá specifika, a proto má stanovena individuální pravidla. Všechny oblasti zaměstnávání se však navzájem prolínají a mají stejný cíl. Tímto cílem je změna hodnotového postoje odsouzeného, získání pracovních dovedností, pracovních návyků a vzdělání, a tím umožnit odsouzenému integraci do svobodné společnosti.

Formy zaměstnávání vězněných osob

- Vnitřní režie a vlastní výroba, do této oblasti patří i práce bez odměny,
- podnikatelské subjekty,
- středisko hospodářské činnosti,
- vzdělávání denním studiem, do této oblasti patří specializovaná oddělení.

2.2.1. Vnitřní režie a vlastní výroba

Vnitřní režie

Odsouzení zařazení na pracoviště ve vnitřní režii vykonávají pracovní činnosti spojené se zajištěním běžného chodu věznice. Jsou zařazováni na pracoviště, na kterých vykonávají pomocné práce v I. skupině základní složky odměny, ale i práce kvalifikované ve II. skupině základní složky odměny. Odsouzení zařazení v I. skupině pracují většinou v těchto pracovních oblastech: pomocný kuchař, skladník, pomocné stavební práce, pomocné malířské práce, úklidové práce, prádelnictví, údržba budov a inventáře. Tito odsouzení pracují pod dohledem pracovníka vězeňské služby, který má kvalifikaci v daném oboru. Odsouzení, kteří mají přiznanou II. skupinu, mají odbornou způsobilost k vykonávání dané profese. Odsouzení pracují samostatně a z hlediska vykonávané profese a nemusí mít nad sebou přímý dohled odborného pracovníka vězeňské služby. Tito odsouzení vykonávají odborné práce v profesích malíř – natěrač, instalatér, zámečník, kuchař, zedník, holič, automechanik, elektrikář.

Vlastní výroba

Pracoviště vlastní výroby zajišťují na základě požadavků jednotlivých věznic výrobu kancelářského a vězeňského nábytku v rámci dřevovýroby a kovovýroby, zajišťují provoz tiskárny a zhotovují textilní výrobky pro odsouzené. Ve Věznici Pardubice se například v rámci vlastní výroby vyrábí veškeré výstrojní oblečení pro odsouzené (kalhoty, bundy, pracovní oděv, kabáty, pyžamo, ložní prádlo). Ve Vězeňské službě je celkem 6 věznic s vlastní výrobou (kovo výroba: Heřmanice, Praha - Pankrác, tiskárna: Praha - Pankrác, dřevovýroba: Jiřice, Mirov, Ostrov a textilní výroba :Pardubice). Principem vlastní výroby je výroba zboží na základě objednávek věznic. Věznice zadají zakázku na daný výrobek, který je ve věznicích s vlastní výrobou zhotoven. Věznice, která zadala zakázku, zaplatí za zhotovený výrobek finanční částku pouze ve výši materiálových nákladů. Výrobek je poté věznici bezplatně převeden v účetní hodnotě výrobku.

Pracovní odměny odsouzených zařazených na pracovištích vnitřní režie a pracovištích vlastní výroby jsou hrazeny ze státního rozpočtu.

Práce bez odměny pro zajištění každodenního provozu věznice

Práce bez odměny pro zajištění každodenního provozu věznice je další forma zaměstnávání vězněných osob. Je to práce, kterou jsou odsouzení povinni provádět bez nároku na pracovní odměnu. Odsouzení se při těchto pracích podílí na zkulturnění objektů ve věznici jako je malování ubytoven, kulturních místností a oprav inventáře. Dále pracují na zpříjemnění prostředí v objektu věznice při zřizování odpočinkových areálů, kde upravují terén a vysazují keře a jiné okrasné rostliny, o které i nadále pečují.

I když má práce bez odměny atribut pracovního zařazení, mají odsouzení povinnost platit náklady výkonu trestu.

2.2.2. Podnikatelské subjekty

Další formou zaměstnávání vězněných osob je práce u podnikatelských subjektů. Zařazení odsouzeného na práci u podnikatelského subjektu se uskutečňuje na základě smlouvy o zaměstnávání mezi podnikatelským subjektem a věznicí. K práci u podnikatelského subjektu musí dát odsouzený v souladu se zákonem č.169/1999 Sb., písemný souhlas. U podnikatelských subjektů jsou zařazováni odsouzení na různé druhy práce. Zpravidla se jedná o manuální práci, která není náročná (kompletace drobných výrobků, balení drogistického zboží, lepení obálek, výroba jednoduchých výrobků z oblasti sklářství, strojírenství, demontáž zařízení jako jsou auta, počítače a ledničky, štípání dříví, sezónní práce v zemědělství při zavádění a sklizni chmele, sklizni ovoce a jiných pomocných pracích v zemědělské výrobě).

Jsou však i pracoviště, kde podnikatelské subjekty vyžadují profesi a praxi v oboru. Mezi tato pracoviště patří například dřevovýroba, kde je nutnost kvalifikace v oboru truhlář nebo kovovýroba, kde je nutnost vlastnit svářečské oprávnění.

Podnikatelské subjekty se v současné době zajímají zejména o možnosti pracovního umístění odsouzených na svých pracovištích mimo areály věznic. Ne vždy, je možné vyjít podnikatelskému subjektu vstříc, protože každý odsouzený nemůže z bezpečnostních důvodů pracovat mimo areál věznice. Pracují – li však vězni v areálech podnikatelských subjektů, nepojí se s touto činností žádná bezpečnostní rizika. Na tato pracoviště jsou zaměstnanci věznice vybíráni odsouzení, kteří mají nenásilnou trestnou činnost a riziko opuštění pracoviště je minimální.

Pokud se stane, že odsouzený pracoviště nepovoleně opustí, má podnikatelský subjekt pouze povinnost neprodleně nahlásit tuto skutečnost vězeňské službě. Z bezpečnostních důvodů by bylo samozřejmě ideální zaměstnávat odsouzené ve výrobních zónách v areálech věznice. Pro zaměstnávání vězňů v areálu věznice je však nezbytné vytvořit podmínky. Mezi tyto podmínky patří výstavba nových výrobních objektů, rekonstrukce stávajících výrobních objektů uvnitř areálů věznic a dále pořízení a obnova výrobních technologií.

2.2.3. Středisko hospodářské činnosti

Další formou je zaměstnávání odsouzených v rámci střediska hospodářské činnosti Vězeňské služby (dále jen SHČ). SHČ jsou zřizována generálním ředitelstvím Vězeňské služby ČR. SHČ jsou zřizovány v jednotlivých věznicích, které se rozhodly zaměstnávat vězněné osoby touto formou zaměstnávání.

Zaměstnávání vězněných osob formou SHČ je velmi perspektivní, ale je to také nejnáročnější forma zaměstnávání. Předpokladem pro toto zaměstnávání je nutnost zřízení provozovny, která má dle výrobního programu zajištěné veškeré technologické a organizační opatření.

Základní otázky výrobního programu jsou :

- Co se bude vyrábět,
- v jakých prostorách se to bude vyrábět,
- kdo bude odběratel výrobků.

Kde bude výroba probíhat, je závislé na výrobních prostorách ve věznici. Většinou si věznice musí pomoci vlastní rekonstrukcí a opravou stávajících objektů. Na rekonstrukci objektů se mohou podílet cizí subjekty, ale i samotní odsouzení dané věznice. Opravy a rekonstrukce jsou hrazeny ze státního rozpočtu a z části z provozních prostředků SHČ. Provozovny je také nutné vybavit základními výrobními prostředky a ostatním vybavením jako jsou stoly, židle, dodatečné osvětlení, kancelářský materiál, výpočetní technika a jiné.

Co se bude vyrábět, je závislé na kvalitě a velikosti výrobních prostor a přístupu k těmto prostorům. Na základě těchto skutečností se může začít vyjednávat s obchodními partnery, kteří mají výrobní program, který by mohli uskutečňovat v dané věznici. Výsledkem vyjednávání s podnikatelským subjektem je zpravidla smlouva o dílo, která je sepsána po vzájemné dohodě. Smlouva musí být výhodná pro obě zainteresované strany a musí oběma stranám přinést zisk.

Pro samotnou činnost již zřízené provozovny SHČ je postaven velký úkol, a to dlouhodobé udržení tohoto pracoviště, jehož cílem není pouze zaměstnávat vězněné osoby, ale také vytvoření zisku.

Hospodaření střediska hospodářské činnosti se řídí obchodním zákoníkem, zákony o cenách, účetnictví, dále zákony o daních z příjmů a o dani z přidané hodnoty. Finanční hospodaření provozoven SHČ je vedeno samostatně, to znamená, že je vedeno odděleně od hospodaření s prostředky rozpočtu věznice.

Zaměstnávání odsouzených touto formou se realizuje ve 14 věznicích a vazebních věznicích. SHČ provozuje svoji činnost jako dobrovolnou podnikatelskou aktivitu v rámci živnostenského oprávnění. Provozovna hospodářské činnosti je tedy podnikatelský subjekt, který má vlastní živnostenská oprávnění na každou podnikatelskou činnost, kterou vykonává. Provoz provozovny SHČ je zajišťován občanskými zaměstnanci. Mzdové náklady těchto zaměstnanců a pracovní odměny odsouzených jsou nákladovou položkou provozovny SHČ. Pracovní poměr občanských zaměstnanců této provozovny se řídí předpisy, které jsou platné pro zaměstnance Vězeňské služby ČR.

Hospodářská činnost přináší kromě zaměstnávání vězněných osob také zisk. Jednotlivé provozovny mají povinnost odvádět 5 % zisku na provozní fond, který je zřízen na Generálním ředitelství vězeňské služby. Provozní fond slouží ke krytí podnikatelských rizik spojených s provozováním SHČ. Zisk je též využíván k rozvoji provozoven SHČ a rozvoji věznice, ve které se tato forma zaměstnávání vězněných osob uplatňuje.

Finanční prostředky využívají věznice jako mimorozpočtový zdroj, například na opravy a údržbu majetku, na nákupy strojů a zařízení nebo nákupu výpočetní techniky. Většina provozoven SHČ nevyrábí vlastní produkty, ale zpracovává výrobky a materiál, který není ve vlastnictví provozovny. Provozovny SHČ pracují na základě smluv o dílo nebo o provedení práce na základě smlouvy o zaměstnávání vězněných osob.

Služby poskytují provozovny SHČ ve Věznicích Příbram a Rýnovice. Jedná se o služby v oblasti prádelenství. Produkty Vězeňské služby ČR se vyrábí v provozovnách SHČ ve Věznicích Heřmanice, která má provozovnu kovovýroby, Vazební věznice Praha Pankrác má provozovnu kovovýroby a provozovnu tiskárny a Věznice Jiřice a Mírov, které mají provozovnu výroby nábytku. Produkty kovovýroby jsou vyráběny na zakázku a jedná se například o výrobu skříní na spisy, regály, okrasné mříže, vrata, zahradní sedací soupravy, komponenty k lešení a jiné kovov výrobky.

Provozovny vyrábějící nábytek nabízejí bohatý sortiment kancelářského nábytku, který je vyroben z laminových dřevotřískových desek v široké škále barevných dezénů. Tyto výrobky se uplatňují zejména ve státní správě.

Výrobky zhotovované pro organizační složky státu se staly standardní součástí tržní ekonomiky, a proto musí být konkurence schopné jak z hlediska ceny, kvality, životnosti, užitných vlastností a designu. Středisko hospodářské činnosti Vězeňské služby ČR má certifikaci normy kvality ISO 9001 : 2000 pro pracoviště výroby nábytku ve věznicích Jiřice a Mírov. Tato certifikace je nutná k prodeji výrobků do státní správy. Certifikace se musí každý rok obhajovat a SHČ zaplatí certifikační firmě za tuto obhajobu poplatek.

Zaměstnávání formou středisek hospodářské činnosti se významně podílí na celkové zaměstnanosti vězněných osob. V roce 2008 byl počet zaměstnaných odsouzených v hospodářské činnosti 1473 osob, což je 17,7 % podílu na celkové zaměstnanosti vězeňské služby.

Perspektiva dalšího rozvoje této formy zaměstnávání odsouzených je žádoucí, protože organizování pracovní činnosti odsouzených formou hospodářské činnosti je pro smluvní partnery zajímavé a výhodné. Pozitivem pro firmy je, že provozovna přebírá organizaci práce a zajišťuje všechny související pracovní provozní činnosti a pozitivem pro věznice je možnost zaměstnávat vězně a získávat zisk.

V jednotlivých formách zaměstnávání jsou zřizována pracoviště. Jednotlivá pracoviště mají svá specifika a jsou z bezpečnostních důvodů rozdělena dle charakteru střežení.

Rozdělení pracoviště dle charakteru střežení :

- a) Nestřežené pracoviště
- b) Pracoviště s volným pohybem uvnitř věznice
- c) Pracoviště s volným pohybem mimo věznici

a) Nestřežené pracoviště

Nestřežené pracoviště je místo výkonu práce vězněných osob, kde nejsou k zabránění útěku nebo zajištění bezpečnosti používány stavebně technické prostředky a není zde ani ozbrojená stráž. Nad pracovní činností vězněných osob je stanoven dohled zaměstnance Vězeňské služby ČR. Důležitou podmínkou je, že zaměstnanec může vykonávat dohled maximálně na 25 odsouzených.

b) Pracoviště s volným pohybem mimo věznici

Pracoviště s volným pohybem mimo věznici je místo výkonu práce mimo areál věznice, kde odsouzení pracují pod dohledem pověřené osoby podnikatelského subjektu. Volným pohybem mimo věznici se rozumí samostatný odchod vězněné osoby z areálu věznice na schválené pracoviště podnikatelského subjektu. Tento přesun na dané pracoviště je bez doprovodu zaměstnance věznice. Trasa k místu výkonu práce a zpět do věznice je předem stanovena. Je-li pracoviště mimo obec nebo město, kde se nachází věznice, má podnikatel povinnost dopravit odsouzené na své pracoviště a zpět do věznice svým vozidlem.

Volný pohyb mimo věznici schvaluje ředitel věznice na základě doporučení zařazovací komise. Komise se při udělení charakteru střežení „volný pohyb mimo věznici“ rozhoduje na základě komplexního hodnocení odsouzeného. Komplexní hodnocení obsahuje znalosti o osobnosti odsouzeného a existuje zde předpoklad, že odsouzený tohoto povolení nezneužije. Komplexní zpráva hodnotí druh trestné činnosti, chování a projevy odsouzeného v době výkonu trestu, plnění programu zacházení, psychický stav a rodinné zázemí odsouzeného. Odsouzený, který je zařazen na pracoviště s charakterem střežení „volný pohyb mimo věznici“, je po dobu pracovní směny označen

průkazkou se žlutým pruhem, kde je zřetelně vyznačeno schválené pracoviště a pracovní doba.

Podmínky pro schválení charakteru střežení „volný pohyb mimo věznici“:

- Volný pohyb se neuděluje odsouzeným, kterým byl udělen trest v § 62 odst. 1 trestního zákona (vlastizrada, genocida, násilné trestné činy, nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů, zpronevěra, obchod s lidmi, pohlavní zneužívání, podvod a jiné závažné trestné činy),
- odsouzeným, kteří jsou vedeni v Indexu útěkářů a nebezpečných osob,
- odsouzeným, kterým bylo soudně uloženo ochranné léčení, a to i v ambulantní formě,
- odsouzeným, kteří mají snížený intelekt (na základě psychologického vyšetření),
- odsouzeným, kteří jsou zařazeni na specializovaná oddělení s duševními poruchami nebo poruchami chování,
- odsouzený, který neplní program zacházení,
- odsouzený, který je vyšetřován v souvislosti další trestnou činností a hrozí mu obvinění nebo odsouzení za další trestný čin,
- odsouzený, kterému může být uložen výkon podmíněně uloženého trestu nebo výkon přeměněného trestu (alternativní trest obecně prospěšných prací).

V případě, že během výkonu trestu nastanou skutečnosti, které mají závažný charakter, je odsouzenému „volný pohyb mimo věznici zrušen“.

c) Pracoviště s volným pohybem uvnitř věznice

Pracoviště s volným pohybem uvnitř věznice je místo výkonu práce, kde se odsouzený pohybuje při výkonu své práce bez dohledu příslušníka Vězeňské služby ČR. Volným pohybem uvnitř věznice se rozumí samostatný přesun odsouzeného z ubytovny na předem schválené pracoviště v areálu věznice, kde odsouzený vykonává své pracovní povinnosti. Schválení „volného pohybu uvnitř věznice“ je povolováno ve věznici s dozorem a pouze výjimečně ve věznici s ostrahou. Odsouzený je zpravidla zařazován na

pracoviště údržby, kde charakter pracovních povinností vyžaduje pohyb vězně po areálu věznice. Odsouzený je po dobu pracovní doby označen průkazkou s modrým pruhem. Na této průkazce je zřetelně vyznačena pracovní doba odsouzeného a prostor věznice, kde se může odsouzený pohybovat.

„Volný pohyb uvnitř věznice“ schvaluje ředitel věznice na doporučení zařazovací komise.

Výběr odsouzených na jednotlivá pracoviště dle charakteru střežení

Z hlediska bezpečnosti věznic patří zaměstnávání odsouzených k nejproblematictější oblasti, kde je třeba klást mimořádný důraz na výběr odsouzených, kteří jsou zařazováni na jednotlivé druhy pracovišť. S přihlédnutím k významu a složitosti výběru odsouzených je zřejmé, že tento výběr nemůže vykonávat jedinec. K výběru odsouzených na jednotlivá pracoviště byla zřízena komise, která je složena z jednotlivých specialistů. Odborný názor komise by měl být zárukou kvalitního výběru odsouzených, kteří budou zařazeni na jednotlivá pracoviště. Odborný názor zařazovací komise je předložen řediteli věznice. Ředitel věznice vydá na základě doporučení odborné komise kladné nebo zamítavé stanovisko o pracovním zařazení odsouzeného do práce. Ředitel zpravidla rozhodne na základě doporučení odborné komise, může však rozhodnout, uzná - li to za vhodné i v rozporu s doporučením komise. Odsouzený je vždy se stanoviskem ředitele seznámen.

Složení zařazovací komise při výběru odsouzených na jednotlivá pracoviště

- Předseda
 - 1.zástupce ředitele věznice,
- Členové
 - vedoucí oddělení výkonu vazby a trestu nebo jeho zástupce,
 - vedoucí oddělení vězeňské stráže,
 - vedoucí oddělení prevence a stížností,
 - vedoucí oddělení správního nebo pověřený pracovník správního oddělení,
 - vedoucí oddělení nebo referátu zaměstnávání,

- speciální pedagog,
- psycholog,
- sociální pracovník,
- vychovatel.

Zařazením odsouzeného na pracoviště spolupráce zaměstnanců jednotlivých oddělení nekončí. Zejména vychovatelé a zaměstnanci oddělení a referátů zaměstnávání vězněných osob jsou v každodenním kontaktu s odsouzenými a mistry jednotlivých pracovišť. Pravidelně konzultují otázky pracovní morálky odsouzených, projevy odsouzených na pracovišti a zjišťují, zda nedochází k významným změnám chování odsouzených. Pracovníci referátu zaměstnávání vězněných osob také informují mistry pracoviště o možné fluktuaci odsouzených na pracovišti z důvodů dálkových eskort, nemoci, možnosti podmíněčného propuštění, přemístění odsouzeného do jiné věznice nebo konce trestu.

Celkově lze tedy říci, že zaměstnávání odsouzených do práce vyžaduje trvalou a pravidelnou spolupráci širokého spektra zaměstnanců, a to jednak, aby byla naplněna litera zákona, která stanoví povinnost odsouzenému pracovat, jednak aby byla minimalizována rizika spojená s pobytem odsouzených na pracovišti a v neposlední řadě, aby byla dosažena požadovaná míra kvality a efektivity práce.

K výběru odsouzených do práce je také nutné konstatovat, že vzhledem ke složitosti problematiky s ohledem na osobnostní charakteristiky některých odsouzených, může dojít i při maximálně zodpovědném přístupu, že některý odsouzený, který je zařazen do práce selže. Mezi tato selhání patří nízké plnění výkonové normy, nekvalitně odvedená práce, neochota vykonávat přidělenou práci. Dále mezi selhání patří navazování nepovolených vztahů s ostatními zaměstnanci podnikatelských subjektů, pomocí nichž se mohou odsouzení dopouštět nedovolené nebo dokonce trestné činnosti, jako je například telefonování, získávání drog, pití alkoholu a v krajním případě pokus o útěk z pracoviště. S těmito skutečnostmi je třeba stále počítat a na základě neustálého průběžného vyhodnocování rizik je třeba upravovat režimová a bezpečnostní opatření tak, aby byla rizika eliminována na co nejnížší míru. Přestože zaměstnávání odsouzených osob je velmi komplikovanou a problémovou činností, má zájem Vězeňská služba zaměstnávat co největší počet vězňů.

Je samozřejmé, že ne všechny osoby, které si odpykávají výkon trestu, mohou pracovat. Osoby, které nemohou pracovat, se řadí do kategorie „vyňatých“

Do kategorie vyňatých se řadí odsouzení starší 65 let, mladiství odsouzení, plně invalidní důchodci, odsouzení, jejichž zdravotní stav jim neumožňuje trvalé pracovní zařazení, matky, které pečují ve věznici o dítě do 3 let věku dítěte, odsouzení, kteří jsou v nástupním a přijímacím oddělení a odsouzení, kteří nemohou pracovat z bezpečnostních důvodů.

2.2.4. Vzdělávání denním studiem

Evropská vězeňská pravidla, se kterými se Vězeňská služba ČR plně ztotožňuje, připisují vzdělávání vězněných osob vysokou důležitost, neboť právě nedostatečné vzdělání patří mezi hlavní příčiny delikventního chování pachatelů při páchání trestné činnosti. Vzdělanost je velmi důležitý atribut na trhu práce a nekvalifikované osoby nemají na trhu práce téměř žádné uplatnění, a proto si někteří jedinci získávají finanční prostředky trestnou činností.

Evropská vězeňská pravidla v oblasti vzdělávání

Každá věznice musí usilovat, aby měli všichni vězni přístup ke vzdělání. Prioritou je vytvoření vzdělávacích programů pro negramotné odsouzené. V oblasti vzdělávání je třeba věnovat zvláštní pozornost mladým odsouzeným. V rámci vězeňské služby je vhodné integrovat vzdělání do veřejného výchovného systému, aby mohli vězni po propuštění pokračovat ve svém vzdělání.

Vzdělávání odsouzených má ve Vězeňské službě ČR velkou tradici, ale významným mezníkem se stal rok 1983, kdy bylo ministerstvem spravedlnosti střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště zařazeno do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení ČR. Zařazení učiliště do sítě škol zakládá oprávnění k vydávání celostátně platných výučních listů a osvědčení. Z těchto výučních listů a osvědčení není patrné, že byly získány ve výkonu trestu odnětí svobody.

Vzdělávání odsouzených je prováděno ve Školských vzdělávacích střediscích. V těchto školských zařízeních si odsouzení doplňují své vzdělání formou denního studia. Odsouzení si mohou zvyšovat vzdělání formou studia učebního oboru nebo formou kurzů.

Podle typu vzdělávacího programu obdrží absolvent výuční list nebo osvědčení. Odsouzený, který má předpoklad pro studium a projeví zájem o studium, může být přemístěn do věznice, kde se Školské vzdělávací středisko nachází.

Střední odborné učiliště sdružuje následující typy škol :

- Střední odborné učiliště – vyučují se zde obory pro úspěšné absolventy základních škol,
- Učiliště – zde si zvyšují kvalifikaci odsouzení, kteří ukončili základní vzdělání v nižším než 9. ročníku,
- Odborné učiliště – zde si v učebních oborech zvyšují kvalifikaci odsouzení, kteří absolvovali zvláštní školu.

SOU má své ředitelství v Praze a v dnešní době pod něj spadají odloučená pracoviště, která se nacházejí ve Věznicích Všehrdy, Plzeň, Pardubice, Rýnovice, Valdice a Světlé nad Sázavou.

Věznice Všehrdy : Školské vzdělávací středisko ve Všehrdech je ucelený výukový komplex s kapacitou 150 žáků denního studia. Odsouzení si zvyšují kvalifikaci formou kurzů v oboru elektrikář, zahradník, malíř - lakýrník a formou středního odborného učiliště v oboru truhlář, kuchař - číšník a zedník.

Věznice Rýnovice : V této věznici je nosným programem výuka dvouletého učebního oboru obráběč kovů a tříletého oboru se zaměřením na profesi universální obráběč kovů.

Věznice Pardubice : Školské vzdělávací středisko zajišťuje zvyšování kvalifikace v oborech výroby konfekce, veřejné stravování, výpočetní technika, malíř - natěrač, kurz anglického jazyka a základní školy.

Věznice Valdice : Ve Školském vzdělávacím středisku si odsouzení mohou doplnit základní vzdělání nebo získat výuční list v oboru obráběč kovů.

Věznice Plzeň : Školské vzdělávací středisko zajišťuje výuku tříletého učebního oboru zámečnický, který umožňuje i nástavbové studium a dále zajišťuje kurz malíř - natěrač a kurz výpočetní techniky.

Věznice Světlá nad Sázavou : Školské vzdělávací středisko zajišťuje odsouzeným zvyšování kvalifikace v kurzech základní školy, praktické rodinné výchovy, výroby konfekce a základy kuchařských prací.

Vzdělávání vězněných osob je z hlediska Vězeňské služby ČR jednou z nejdůležitějších priorit v rámci resocializace. Lze konstatovat, že jednotlivá školská vzdělávací střediska jsou na velmi vysoké úrovni.

Motivace vězňů ke studiu

Motivace odsouzených ke studiu jsou různé. Mnozí odsouzení mají snahu o získání výučního listu nebo osvědčení v některém oboru, který věznice nabízí. Jsou přesvědčeni, že zvýšení kvalifikace jim pomůže získat práci po propuštění z výkonu trestu a opětovně se zařadit do společnosti. U některých odsouzených však vstupují do popředí jiné motivace, než je dosažení vzdělání a uplatnění se v civilním životě. Pro laika je toto tvrzení dost nepochopitelné, ale pro odborníka, který pracuje ve Vězeňské službě ČR, to není nic překvapujícího. Někteří odsouzení považují vzdělávání jako východisko z nudy a změny životního stylu ve věznici. Další negativní motivací je zařazení odsouzeného na samostatné ubytování, osvobození od povinnosti hradit náklady výkonu trestu nebo získání dobrého hodnocení, které je předpokladem k podmíněnému propuštění. Snahou všech zainteresovaných pracovníků ke změně postoje těchto odsouzených je využití všech dostupných motivačních nástrojů. Motivačním nástrojem je poskytovat vzdělání, které rychleji reaguje na požadavky trhu práce a zvýšení nabídky odborných předmětů. Nezanedbatelnou motivací je zřizování prostorů pro zvýšení počtu hodin praktické výuky.

Závěrem lze říci, že vzdělávání má ve věznicích ČR nezastupitelný význam. Dle analýzy má vzdělávání na chování odsouzených velký vliv již ve výkonu trestu. Každý výchovný pracovník potvrzuje pozitivní změny v chování u odsouzených, kteří jsou zařazeni ve Školském vzdělávacím středisku. Změny v chování se projevují v osobních

vztazích mezi odsouzenými, změny ve vztahu k rodině, změny ve vztahu k majetku věznice a v neposlední řadě k výraznému pozitivnímu myšlení odsouzeného.

Specializovaná oddělení

Počátkem 90. let došlo k výraznému rozšíření sociálně patologických jevů, mezi které patří i zneužívání omamných a psychotropních látek. Za obecné příčiny nárůstu počtu toxikomanů lze považovat především některé negativní jevy v rodině, nárůst agrese a vliv konzumní kultury na společnost s důsledkem dopadu na hodnotový systém především mladé generace.

V současné době je ve věznicích stále více mladých odsouzených, kteří jsou drogově závislí a jejich trestná činnost byla spáchána pod vlivem psychotropních látek nebo za účelem obstarání finančních prostředků na nákup těchto látek.

Vznik specializovaných oddělení v rámci Vězeňské služby České republiky je vzhledem ke společenským důsledkům zneužívání psychotropních látek přirozeným opatřením, které reaguje na měnící se skladbu části odsouzených ve věznicích. Odsouzení, kteří jsou zařazeni do specializovaného oddělení mají status jako pracovně zařazení, a jsou osvobozeni od placení nákladů výkonu trestu.

Pravidla pro zřizování a činnost specializovaných oddělení pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a poruchami chování nebo s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním psychotropních látek a odsouzených s mentální retardací, ve vazebních věznicích a věznicích Vězeňské služby České republiky upravuje Nařízení GŘ č. 43/2004, kterým se stanoví pravidla pro zřizování a činnost oddělení specializovaného pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a poruchami chování ve vazebních věznicích a věznicích Vězeňské služby České republiky.

Do specializovaného oddělení se nezařazují odsouzení, kteří mají výrazně negativní postoj, kteří by mohli ohrozit bezpečnost zaměstnanců i spoluodsouzených nebo u kterých jsou zjištěné rezistentní poruchy (vzdorující, nespolupracující) vůči terapeuticko-výchovným postupům. Pobyt odsouzeného ve specializovaném oddělení je výhradně založen na vlastní dobrovolnosti, neboť vlastní chtění je první předpoklad k úspěšnému absolvování pobytu a přispění k pozitivním změnám v chování odsouzeného.

Metody a formy zacházení s odsouzenými vycházejí z cílů stanovených v projektu oddělení. Stěžejním prvkem terapeuticko - výchovného programu zacházení je realizace odborné terapie, která by měla vést k úpravě nebo redukci poruch. Terapeuticko - výchovného programu se musí odsouzený účastnit minimálně v rozsahu 21 hodin týdně. Terapeuticko - výchovný program obsahuje pracovní aktivity, speciální výchovné aktivity a vzdělávací aktivity.

Zařazení odsouzeného do specializovaného oddělení je na rozhodnutí odborné komise, jejíž členy jmenuje ředitel věznice.

Složení komise

- Vedoucí oddělení výchovy a trestu,
- psycholog,
- speciální pedagog,
- vychovatel,
- sociální pracovníce.

Podmínky pro zařazení do specializovaného oddělení

- Odsouzený měl závislost na psychotropní látce (před nástupem do výkonu trestu),
- odsouzený si musí podat písemnou žádost a podepsat prohlášení, že bude dobrovolně respektovat zásady oddělení,
- na základě stanoviska psychologa nebo psychiatra oddělení, který odsouzeného vyšetří,
- na základě stanoviska vychovatele, speciálního pedagoga a psychologa, kterým byl odsouzený svěřen do péče v oddělení standardního výkonu trestu odnětí svobody.

Vyřazení odsouzeného ze specializovaného oddělení

Odsouzení jsou vyřazeni ze specializovaného oddělení po ukončení terapeuticko - výchovného programu nebo z důvodů neplnění či porušování pravidel oddělení (odmítá se zapojit do terapeuticko - výchovných aktivit), dále jsou vyřazeni na vlastní žádost.

Závěrem lze říci, že systematická práce odborníků ve specializovaném oddělení je velmi náročná. Specialisté na tomto oddělení si kladou za cíl změnu hodnotového myšlení u odsouzených. Odsouzení si v rámci terapeutických aktivit uvědomují svoji hodnotu, ujasňují si důsledky a dopady svého dosavadního života pod vlivem drog a mění svůj postoj k životu. Uvědomují si, že z hlediska drogové prevence je důležitá změna životního stylu. Změna životního stylu a zařazení se do společnosti po propuštění z výkonu trestu, je cíl specializovaných oddělení Vězeňské služby ČR.

2.3. Vývoj zaměstnanosti vězňů ve VS ČR

Zaměstnávání vězňů je jeden z důležitých úkolů Vězeňské služby ČR. Zaměstnávání je velmi pozitivním prvkem v resocializaci odsouzeného, ale zaměstnávání vězněných osob má také ekonomické důvody. Úkolem Vězeňské služby ČR je zaměstnanost odsouzených ve výši 60%.

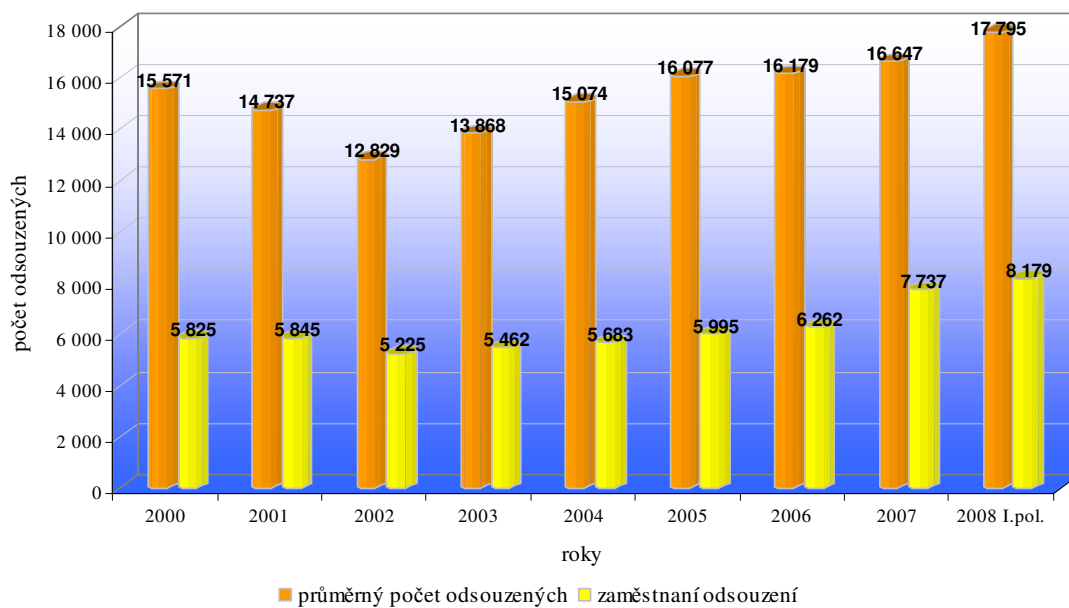
Zaměstnávání ve věznicích má svá specifika z hlediska bezpečnosti a skladby vězněných osob. Ve věznicích přibývá stále více odsouzených, kteří nemohou být z bezpečnostních důvodů zaměstnáni u podnikatelských subjektů mimo areál věznice. Tento trend brání zvyšování zaměstnanosti vězněných osob, protože podnikatelské subjekty mají zájem zaměstnávat vězně na svých pracovištích. Dále do věznic přibývá stále více odsouzených, kteří nemají žádnou profesní kvalifikaci a také více odsouzených, kteří mají drogovou závislost, nikdy nepracovali, a proto nemají žádné pracovní návyky.

V zaměstnávání odsouzených se také projevují vlivy trhu. Podnikatelské subjekty nemají vždy dostatečný počet zakázek na nekvalifikovanou práci, kterou by mohli odsouzení vykonávat. Počet těchto zakázek má přímý vliv na počet zařazených vězňů.

Přestože je zaměstnávání vězňů velmi obtížné, daří se Vězeňské službě ČR zaměstnanost zvyšovat. Vývoj zaměstnanosti VS ČR ukazuje následující tabulka a graf.

Tabulka 1 : Vývoj zaměstnanosti vězňů ve věznicích ČR v letech 2000 – 2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	I. pol. 2008
průměrný počet odsouzených	15 571	14 737	12 829	13 868	15 074	16 077	16 179	16 647	17 795
zaměstnaní odsouzení	5 825	5 845	5 225	5 462	5 683	5 995	6 262	7 737	8 179
% zaměstnanosti	40,9%	42,8%	42,7%	47,1%	46,0%	45,1%	46,9%	59,2%	60,7%

Graf 1 : Vývoj zaměstnanosti vězňů ve věznicích ČR v období 2000 – I. pololetí roku 2008

3. Analýza zaměstnávání vězněných osob ve Věznici Nové Sedlo

Věznice Nové Sedlo se nachází v Ústeckém kraji v obci Nové Sedlo. Věznice vznikla jako pobočka pracovního tábora Vykmánov v roce 1958. V dalších letech prošla věznice řadou organizačních změn a rekonstrukcí. Sedmdesátá léta byla ve znamení rozsáhlé investiční výstavby v historii Věznice Nové Sedlo.

V roce 1994 byla v této věznici stanovena profilace „ostraha“ s kapacitou 406 míst. Od 1.ledna 2005 došlo ke změně profilace na „dozorovou“ věznici s kapacitou 414 míst.

Obec Nové Sedlo se nachází v žatecké oblasti. V této oblasti je trvalé procento nezaměstnanosti okolo 10 %. Tato oblast je zaměřena na zemědělskou výrobu - pěstování obilí, ale hlavně tradiční pěstování chmele. Již z charakteristiky této oblasti je zřejmé, že zaměstnávání vězněných osob je velký problém, neboť zemědělské firmy mají zájem zaměstnávat vězně pouze mimo areál věznice a to pouze v sezónním období.

Zaměstnávání vězněných osob je jedním z úkolů celé věznice, ale hlavní tíhu zaměstnávání vězněných osob zastává „ Samostatný referát zaměstnávání vězněných osob“

3.1. Samostatný referát zaměstnávání vězněných osob

Činnost v samostatném referátu zaměstnávání vězněných osob zastává vedoucí referátu a jedna administrativní pracovnice.

Mezi hlavní úkoly referátu zaměstnávání vězněných osob patří

- Zajistit pracovní příležitosti pro vězně,
- účastnit se zařazovací komise,
- účastnit se komise příbylců - přijímací komise,
- pohovory s vězni, pohovory jsou orientovány na profese a dovednosti vězňů,
- zajistit smlouvy s podnikatelskými subjekty, kteří zaměstnávají vězně,
- kontrola plnění smluvních podmínek,
- kontrola dodržování BOZP a PO na pracovištích,
- výběr odsouzených na všechna pracoviště ve věznici dle profese,

- zajistit potřebný počet odsouzených na pracoviště,
- konat pravidelné kontroly a porady na těchto pracovištích,
- úzce spolupracovat s vedoucími pracovišť a na základě hodnocení jednotlivých odsouzených podávat písemné návrhy na kázeňské odměny nebo kázeňské tresty,
- průběžná kontrola čerpání přidělených finančních prostředků na odměny odsouzených zařazených ve vnitřní režii,
- zpracování odměn odsouzených zařazených do práce,
- denní aktualizace stavu všech vězňů, vedení denní činnosti všech vězňů,
- zajištění dokumentace pracovně zařazených odsouzených (platový výměr, náplně práce dle zařazení vězně, výkazy hromadného přihlášení a odhlášení u zdravotních pojišťoven a jiné),
- zpracování faktur pro podnikatelské subjekty, kteří zaměstnávají vězně,
- denně zpracovat jmenný seznam pracovních povinností odsouzených, dle pracovišť na následující den,
- přímé vedení odsouzených zařazených na pracovišti pracovní provoz, konat kontrolní činnost a porady na tomto pracovišti,
- ostatní administrativa spojená se zaměstnáváním vězňů.

V oblasti zaměstnávání vězňů je nutná spolupráce všech oddělení ve věznici. Je samozřejmé, že se zaměstnáváním vězněných osob přibývá i více povinností pro ostatní zaměstnance věznice. Pověření pracovníci mají povinnost kontrolovat bezpečnost na pracovišti, dodržování smluvních podmínek s podnikatelskými subjekty a přímo řídit činnost odsouzených zařazených na pracovištích ve vnitřní režii a specializovaném oddělení. Velké nároky jsou kladeny na vychovatele, kteří mají povinnost denně kontrolovat vězně na pracovištích a hodnotit jejich pracovní morálku a změny chování. Zvýšené nároky z hlediska bezpečnosti jsou také kladeny na příslušníky vězeňské stráže.

Základní povinnosti příslušníků vězeňské stráže

- Zajištění včasného odchodu odsouzených na pracoviště, dle pracovní doby,
- kontrola totožnosti vězně, dle identifikační průkazky,
- osobní kontrola vězně před odchodem na pracoviště a po příchodu z pracoviště,

- evidovat v knize služeb jmenný seznam odsouzených, kteří jsou na pracovišti, evidovat zjištěné nedostatky a průběh pracovní doby,
- na pracovištích ve výrobní zóně provádět početní prověrku odsouzených v periodických intervalech 1 x za 45 minut,
- věnovat zvláštní pozornost před odjezdem každého vozidla z výrobní zóny, tato pozornost spočívá v provedení prověrky početního stavu vězňů, před odjezdem vozidla z věznice,
- povinnost hlásit všechny zjištěné nedostatky na pracovištích,
- řešit narušení kázně a pořádku a dle konkrétního charakteru předávat zjištěné poznatky zaměstnancům referátu zaměstnávání, vychovatelům nebo inspektorovi dozorní služby,
- průběžně kontrolovat pracoviště, aby odsouzení nedrželi věci, které by mohly sloužit k útěku nebo napadení (lana, násady, struny, nože apod.),
- kontrolovat neporušenost zabezpečení telefonů proti případnému zneužití ze strany odsouzených,
- dbát, aby se na pracovišti nepohybovaly osoby, které nemají oprávnění k pohybu na pracovišti (řidiči aut, závozníci apod.),
- kontrola pracovišť pomocí drogových psů (za rok 2008 bylo na pracovištích 48 kontrol),
- předvádět odsouzené k lékaři, výslechu nebo jiným akcím, které jsou nutné během pracovní doby,
- dbát, aby měl neustálý přehled o odsouzených a o jejich pohybu na pracovišti.

Velmi náročné jsou osobní prohlídky odsouzených. Prohlídky jsou konány z důvodů, aby odsouzení neměli v držení nepovolené předměty. Prohlídky jsou prováděny při každém vstupu na pracoviště a výstupu z pracoviště. Vzhledem k tomu, že odsouzení na pracovištích pracují společně se zaměstnanci firmy, jsou tyto prohlídky velmi důležité. Velké nebezpečí nepovoleného kontaktu s civilními osobami je hlavně u pracovišť mimo objekt věznice. Na všech pracovištích se namátkově provádí dechová zkouška na alkohol. Je - li podezření, že odsouzený je pod vlivem drog, je předveden na ošetřovnu, kde se pomocí testeru na moč zjistí, zda je odsouzený pozitivní na užití psychotropní látky. Jestliže je test pozitivní, je vzorek odeslán do toxikologické laboratoře. Rozbor

zkoumaného vzorku moči je finančně náročný. Cena se pohybuje v rozmezí 1500,- až 3 000,- Kč.

Odsouzený, který je pozitivní na alkohol nebo na užití psychotropních látek, je v každém případě vyřazen z práce. Jsou-li u odsouzeného nalezeny nepovolené předměty, je odsouzený také vyřazen z práce a zaměstnanec, který nepovolený předmět našel, napíše na odsouzeného návrh na kázeňský trest.

3.2. Formy zaměstnávání ve Věznici Nové Sedlo

- Zaměstnávání ve vnitřní režii,
 - práce bez odměny pro zajištění každodenního chodu věznice,
- zaměstnávání u podnikatelských subjektů,
- vzdělávání denním studiem - zřízení specializovaného oddělení .

3.2.1. Zaměstnávání vězňů ve vnitřní režii

Vězni, kteří jsou zaměstnáni ve vnitřní režii, pomáhají zajišťovat každodenní chod věznice. Vězni jsou zařazováni dle své kvalifikace a schopností na jednotlivá pracoviště, kde vykonávají určenou práci.

Pracoviště ve vnitřní režii

Kuchyň pro odsouzené - na tomto pracovišti pracují odsouzení jako pomocné síly v kuchyni při přípravě stravy pro vězně. Na tato pracoviště jsou vybíráni odsouzení, kteří mají z civilního života zkušenosti v oboru kuchař. Ne vždy je tato podmínka splněna, neboť výběr ve věznicích dle profese a schopností odsouzených je velmi omezen. Vzhledem k tomu, že na tomto pracovišti musí mít všichni pracovníci zdravotní průkaz, je mnohdy velmi obtížné vybrat vězně, kteří splňují zdravotní klasifikaci pro umístění na toto pracoviště. Zajištění zdravotního průkazu je nákladová položka věznice, a proto je také z ekonomických důvodů snaha vybírat odsouzené, kteří mají dobu výkonu trestu alespoň 1 rok.

Kuchyň pro zaměstnance - na toto pracoviště se zařazují vězni, kteří pracují jako pomocné síly při úklidu a přípravě stravy pro zaměstnance. Odsouzení, kteří mají kvalifikaci v oboru kuchař - číšník, samostatně vaří večeře pro zaměstnance. Tito odsouzení jsou odměňováni v II. platové skupině.

Autodílna - na toto pracoviště jsou zařazováni odsouzení na pomocné práce při drobných opravách, mytí aut a úklidu autodílny. Pracují zde vězni, kteří jsou vyučeni v oboru automechanik nebo odsouzení, kteří pracovali jako profesionální řidiči a mají zkušenosti s údržbou aut.

Dílny - zde jsou zařazováni odsouzení, jejichž úkolem je drobná údržba v objektu věznice. Úkoly na tomto pracovišti vyžadují určitou kvalifikaci odsouzených. Na údržbu věznice jsou potřebné profese zedník, zámečník, malíř - lakýrník, elektrikář, instalatér, svářeč. Vzhledem k tomu, že pracoviště „dílny“ se nachází v části areálu věznice, kde je charakter střežení „volný pohyb mimo věznici“, je velmi obtížné zajistit pracoviště potřebným počtem odsouzených. „Volný pohyb mimo věznici“ získají odsouzení s nenásilnou trestnou činností a velmi krátkým trestem. Tito odsouzení jsou velmi často propuštěni z výkonu trestu na podmíněčné propuštění. Toto je jedna z příčin velké fluktuace odsouzených na tomto pracovišti. Další příčinou velké fluktuace je neschopnost vyučených odsouzených vykonávat svěřené úkoly z důvodů nulové praxe.

Intendantní sklad - na toto pracoviště se zařazují odsouzení, jejichž pracovní náplní je výměna prádla odsouzeným, drobné opravy prádla, žehlení a praní drobného prádla.

Ošetřovna - na pracovišti ošetřovny zajišťují odsouzení úklidové práce.

Pracoviště úklidu - na tomto pracovišti jsou zařazeni odsouzení, kteří mají za úkol úklid kanceláří a ostatních prostor v určených prostorách věznice.

Pracoviště holiče - na tomto pracovišti pracují odsouzení, kteří mají kvalifikaci holiče. Často zde pracují odsouzení, kteří získali osvědčení v rekvalifikačním kurzu Vězeňské služby ČR.

Pracovní provoz - na tomto pracovišti jsou zařazeni odsouzení, kteří vykonávají pomocné administrativní práce. Toto pracoviště je pod přímým vedením samostatného referátu zaměstnávání vězněných osob.

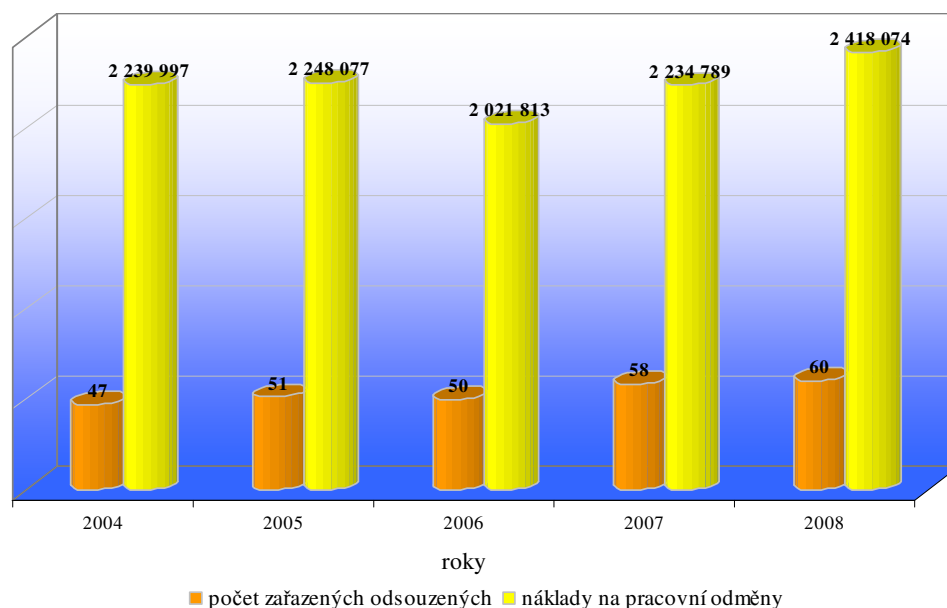
Odměňování odsouzených ve vnitřní režii

finanční prostředky na odměňování odsouzených ve vnitřní režii jsou přiděleny ze státního rozpočtu.

Odsouzení, kteří jsou zařazeni ve vnitřní režii, mají za vykonanou práci odměnu, dle platové skupiny, do které jsou zařazeni. Většina odsouzených je odměňována v I. platové skupině (4 500,- Kč). Odsouzení, kteří mají kvalifikaci v oboru a jsou schopni pracovat zcela samostatně po odborné stránce, jsou odměňováni v II. platové skupině (6 750,- Kč). Ve vnitřní režii je zařazeno v průměru 60 odsouzených a pouze čtyři až pět odsouzených má přiznanou II. platovou skupinu.

Tabulka 2 : Náklady na pracovní odměny odsouzených ve vnitřní režii

rok	2004	2005	2006	2007	2008
počet zařazených odsouzených	47	51	50	58	60
náklady na pracovní odměny	2 239 997	2 248 077	2 021 813	2 234 789	2 418 074

Graf 2 : Náklady na pracovní odměny odsouzených ve vnitřní režii

Práce bez odměny pro zajištění každodenního chodu věznice

Práce bez odměny pro zajištění každodenního chodu věznice je další forma zaměstnávání vězňů. Kromě zkulturování prostor ve věznici se odsouzení podílí na údržbě a oprav majetku věznice. Mezi tyto práce patří například malování ubytoven, natírání mříží, oprava a natírání skříněk a jiné drobné údržbářské práce. Práce pro věznici je pro vězně velmi důležitá a splňuje tyto hlavní aspekty :

- Pracovní dovednosti - odsouzení získávají pracovní dovednosti a zkušenosti,
- psychologické hledisko - odsouzení si váží své práce a neničí zařízení věznice,
- ekonomické - odsouzení jsou schopni zastávat určité druhy práce, na které se nemusí najímat firmy za úplatu.

3.2.2. Zaměstnávání vězňů u podnikatelských subjektů

Věznice Nové Sedlo zaměstnává odsouzené u podnikatelských subjektů na základě „Smlouvy o zařazení odsouzených do práce“. Tato smlouva je uzavřená v souladu s ustanovením zákona č.169/1999 Sb., zákoníku práce v platném znění a dalšími souvisejícími předpisy.

V této smlouvě jsou vymezeny povinnosti smluvních stran a další ustanovení dle dohody.

Základní smluvní povinnosti ze strany firmy:

- Zaměstnávat odsouzené pouze při práci, která je dohodnuta ve smlouvě,
- hradit věznici dohodnuté finanční plnění za pracovní odměny odsouzených,
- zaměstnávat dohodnutý počet odsouzených,
- zabezpečit pracoviště pracovními prostředky k výkonu sjednaných prací, zajistit pracoviště lékárnou první pomoci a vybavit odsouzené ochrannými pracovními pomůckami,

- zpracovat Požární směrnice, Provozní řád pracoviště a Směrnice bezpečnosti práce podle zákonných předpisů a vytvářet podmínky pro bezpečnost, hygienu a ochranu zdraví při práci,
- zajistit údržbu technických prostředků pracoviště, včetně předepsaných revizí strojních zařízení a neprodleně odstraňovat zjištěné závady,
- umožnit vstup na pracoviště pověřeným zaměstnancům věznice,
- firma určí svého zaměstnance k technickému a odbornému dozoru na pracovišti, tato osoba je kontaktní osobou vzhledem k věznici,
- firma se zavazuje platit regulační poplatky zdravotnickému zařízení, pokud to vyžaduje charakter prací (například pokud je nutné specifické vyšetření při vstupní prohlídce),
- firma vede evidenci pracovních úrazů odsouzených a plní povinnosti vyplývající z jejich registrací,
- okamžitě informuje věznici o pracovním úrazu a předá věznici kopii „ Záznamu o pracovním úrazu“ do dvou dnů ode dne, kdy k úrazu došlo,
- uzavírá smlouvu o úrazovém pojištění odsouzených zařazených do práce.

Základní smluvní povinnosti ze strany věznice

- Zajistit na každou směnu dohodnutý počet odsouzených, případně počet upřesněný dle aktuálních potřeb zaměstnavatele,
- zajistit, na pracoviště odsouzené, kteří jsou profesně, zdravotně a psychicky způsobilí vykonávat dohodnutou činnost,
- poskytovat odsouzeným zdravotnické služby a poskytovat odsouzeným náhrady v době nemoci,
- umožnit firmě používání jejích dopravních prostředků v areálu věznice,
- podílet se na zabezpečení pracovního režimu, dodržování pracovní doby odsouzených a napomáhat předcházení škodám na zdraví a majetku,
- podílet se na provádění kontrolní činnosti BOZP a PO a nedostatky ihned řešit ve spolupráce s odpovědným pracovníkem firmy,
- zajistit stravu pro odsouzené.

Součástí smlouvy o zařazení odsouzených do práce jsou další ustanovení jako je určení odpovědnosti za škodu, odměňování odsouzených, podmínky pro ukončení smluvního vztahu a poučení pro zaměstnavatele.

Poučení pro zaměstnavatele jsou povinni dodržovat všichni zaměstnanci podnikatelského subjektu, kteří jsou ve styku s odsouzenými. Veškerý osobní styk pracovníků s odsouzenými je přípustný pouze v souvislosti s plněním pracovních úkolů. Pracovníkům se zakazuje přijímat jakékoliv předměty od odsouzených nebo jim jakékoliv předměty předávat. Dále pracovníci nesmí umožnit odsouzeným použití telekomunikačních prostředků a využívat odsouzené k osobním úsluhám nebo pro osobní prospěch.

Zaměstnavatel je povinen prokazatelně seznámit s tímto poučením své zaměstnance a ostatní osoby, které přichází s odsouzenými na pracovišti firmy do styku.

Porušení výše uvedených zásad by mohlo být klasifikováno jako trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí ve smyslu § 171 trestního zákona.

Zaměstnávání odsouzených u podnikatelských subjektů v areálu věznice

V areálu věznice je výrobní zóna, kde slouží k zaměstnávání vězňů dvě výrobní haly.

Hala č.1 - má výrobní prostory 120 m² a roční nájemné za tyto prostory je ve výši 19 660,- Kč. Přilehlé prostory k této hale jsou v rozloze 500 m². Roční nájemné za přilehlé pozemky činí 5 000,- Kč. Celkové roční nájemné činí 24 660,- Kč.

Hala č.2 - má výrobní prostory 380 m². Z tohoto prostoru je zatepleno pouze 70 m². Přilehlé pozemky k této hale mají rozlohu 450 m². Celkový roční nájem za tyto prostory činí 67 000,- Kč. V roce 2007 v této hale zaměstnávala odsouzené firma Templ Metal. Odsouzení pracovali při demontáži počítačů. Vzhledem k neplnění smluvních podmínek ukončila věznice s firmou v listopadu 2007 spolupráci. V současné době je věznice s firmou Templ Metal v soudním řízení o vyklizení haly. V roce 2008 byla provozuschopná pouze hala č.1, kde zaměstnává odsouzené firma Holz Trade.

Holz Trade s.r.o., Praha 1 - Předmětem smlouvy je zařazení odsouzených do práce při dřevovýrobě. Odsouzení zde pracují při pomocných pracích při výrobě prken, latí a dřevěných obalů na různé výrobky. Na toto pracoviště jsou zařazováni odsouzení, kteří jsou vyučeni v oboru truhlář a tesař nebo odsouzení, kteří mají z civilního života praxi v dřevovýrobě. Vzhledem, že toto pracoviště je v areálu věznice, daří se toto pracoviště zabezpečit žádanými profesemi.

Pracoviště je hodnoceno jako „ztížené pracoviště“. Odsouzení zde manipulují s těžkými břemeny a musí mít speciální vyšetření sluchu - audio.

CS Pack, Žatec - Firma zaměstnává odsouzené uvnitř věznice mimo výrobní zónu. Předmětem zaměstnávání je balení a kompletace drobných výrobků. Odsouzení zde například kompletují vzorky parfémů, balí párátka a podobné výrobky. Zaměstnávání vězňů na pracovišti je závislé na množství zakázek. Vzhledem k nedostatku zakázek, bývá fond pracovní doby plněn v průměru na 80 %. Toto pracoviště je vhodné pro zařazení nekvalifikovaných odsouzených. Pracoviště má běžné pracovní podmínky.

Pracoviště tvoří 2 místnosti o celkové rozloze 50 m². Roční nájemné činí 10 000,- Kč.

Zaměstnávání odsouzených u podnikatelských subjektů mimo areál věznice

Věznice Nové Sedlo zaměstnává odsouzené i mimo areál věznice. Pracoviště, kde pracují odsouzení mimo areál věznice, mají charakter střežení „volný pohyb mimo věznici“. Vzhledem k bezpečnostním opatřením je velmi složité zabezpečit dostatečný počet odsouzených, kteří mohou pracovat na pracovištích mimo areál věznice.

Holz Trade s.r.o., Praha 1 - Předmětem smlouvy o zaměstnávání je dřevovýroba. Firma zaměstnává odsouzené přímo na svém pracovišti v obci Nové Sedlo. Odsouzení zde pracují při výrobě prken, latí a dřevěných obalů. Vzhledem k tomu, že věznice není schopna zajistit odsouzené, kteří splňují podmínku pracovat mimo areál věznice a zároveň požadavek profesí truhlář a tesař, jsou na pracoviště vybíráni odsouzení, kteří mají zkušenosti ve dřevovýrobě. Pracoviště je hodnoceno jako „ztížené pracoviště“. Odsouzení manipulují s těžkými břemeny a musí mít audio.

Articles for Live s.r.o., Chomutov - Předmětem smlouvy o zařazení odsouzených do práce je demontáž elektrických zařízení. Firma má odloučené pracoviště v Žatci. Odsouzení na tomto pracovišti demontují ledničky. Tato práce vyžaduje minimální zručnost, a proto je tato práce velmi vhodná pro nekvalifikované odsouzené. Na pracovišti je velká fluktuace odsouzených. Vzhledem k jednoduchému zapracování jsou na tato pracoviště zařazováni odsouzení s délkou trestu 3 - 4 měsíce.

Agrat s.r.o., Žatec - Předmětem smlouvy je zaměstnávání odsouzených při drobné dřevovýrobě. Odsouzení zde pracují na výrobě dřevěných palet. Pracoviště má běžné pracovní podmínky. Na pracoviště se zařazují odsouzení, kteří mají praxi v dřevovýrobě, ale zařazují se i odsouzení, kteří v tomto oboru nikdy nepracovali. Práce není složitá a podnikatelský subjekt je schopen odsouzené snadno zapracovat. Na tomto pracovišti je velká fluktuace odsouzených. Vzhledem k možnosti snadného zapracování jsou na tato pracoviště zařazováni odsouzení s délkou trestu 3 - 4 měsíce.

M + A + J, Sedčice - Předmětem smlouvy je zaměstnávání odsouzených při zemědělských pracích. Jedná se o sezónní pracoviště. V období dubna a května pracují odsouzení při zavádění a drátkování chmele. Požadavek firmy je zaměstnávat v tomto období až 45 odsouzených, ale vzhledem ke skladbě odsouzených, kteří by mohli mít charakter střežení „volný pohyb mimo věznici“, je nemožné požadavky firmy splnit. Firma zaměstnává odsouzené od dubna do listopadu. Mimo sezónní období pracují odsouzení na opravách ohrad pro hospodářská zvířata a drobných úpravách zemědělského pozemku.

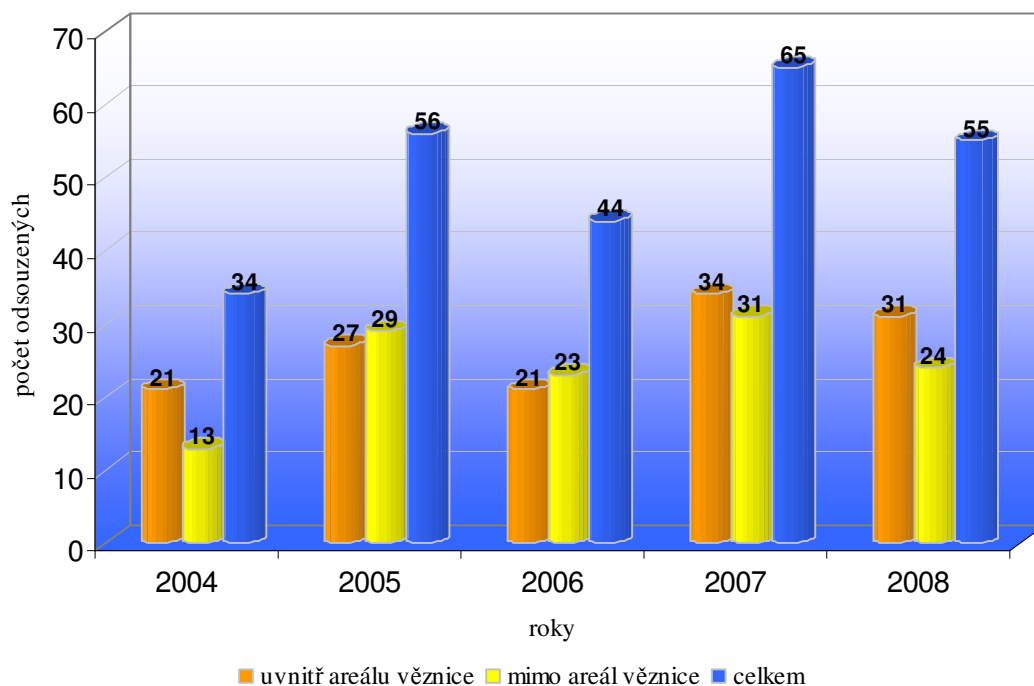
Václav Malhaus, Roztyly - Předmětem smlouvy je zaměstnávání odsouzených při zemědělských pracích. Jedná se o sezónní pracoviště. Odsouzení pracují při sklizni jahod, broskví, jablek a výsadbě ovocných stromků.

Zvyšování zaměstnanosti ve Věznici Nové Sedlo je velmi problematické. Věznice nemá výrobní prostory pro zaměstnávání odsouzených v areálu věznice. Stávající výrobní haly jsou ze stavebně technického hlediska vyhovující k činnosti dřevovýroby nebo jiné podobné činnosti. Orientace na zaměstnávání vězňů mimo areál věznice není vzhledem ke skladbě odsouzených možná. Za stávajících bezpečnostních omezení není věznice schopna

zajistit podnikatelským subjektům potřebný počet odsouzených, kteří by mohli pracovat na vlastních pracovištích podnikatelských subjektů.

Tabulka 3 : Zaměstnávání vězňů u podnikatelských subjektů

rok	2004	2005	2006	2007	2008
uvnitř areálu věznice	21	27	21	34	31
mimo areál věznice	13	29	23	31	24
celkem	34	56	44	65	55

Graf 3 : Zaměstnávání vězňů u podnikatelských subjektů

Postup při zařazování odsouzených na pracoviště

Odsouzení jsou na pracoviště schvalováni zařazovací komisí. Komise posuzuje odsouzené na jednotlivá pracoviště dle zdravotní, psychické, profesní a bezpečnostní způsobilosti. Z bezpečnostního hlediska se posuzuje, zda může odsouzený pracovat na pracovišti v areálu věznice nebo mimo areál věznice. Ředitel věznice na doporučení komise rozhodne o zařazení odsouzeného na určené pracoviště.

Před zařazením na pracoviště je odsouzený s rozhodnutím ředitele věznice písemně seznámen a také je prokazatelně seznámen s poučením o povinnostech, které pro něj při zařazení do práce vyplývají. Mezi základní povinnosti pracujícího odsouzeného patří dodržování pokynů příslušníka vězeňské služby a zaměstnance firmy a nevzdalovat se z vyhrazeného pracoviště. V případě opuštění pracoviště se dopustí trestného činu dle § 171 a vystavuje se nebezpečí dalšího odsouzení až do výše 5 let. Dále odsouzený nesmí telefonovat nebo posílat zprávy, nesmí přebírat od civilních zaměstnanců žádné věci a nesmí od nich požadovat odesílání balíčků nebo vzkazů. V neposlední řadě musí odsouzený dodržovat zásady slušného chování.

3.2.3. Vzdělávání denním studiem

Ve Věznici Nové Sedlo není forma zaměstnávání „vzdělávání denním studiem“, ale bylo zde zřízeno specializované oddělení, které je součástí této formy zaměstnávání. Odsouzení, kteří jsou zařazeni do specializovaného oddělení, mají statut pracovních zařazených odsouzených a jsou osvobozeni od úhrady nákladů výkonu trestu.

Specializované oddělení

V současné době jsou ve věznicích čím dál tím mladší odsouzení, kteří jsou drogově závislí. Co se týče provinění těchto osob podle paragrafů, jednoznačně převládá násilná trestná činnost. Jedná se především o provinění dle § 234 (loupežné přepadení) s kombinací § 247 (krádež). Ve Věznici Nové Sedlo je zřízeno specializované oddělení zaměřené na poruchy osobnosti a chování, způsobené užíváním psychotropních látek.

Cíle oddělení

- Změnit dosavadní způsoby chování odsouzených, které vede k drogové závislosti,
- zmírnit poškození osobností odsouzených způsobenou užíváním drog,
- podnítit odsouzené k vyhledávání následné péče v protidrogové prevenci.

Ke splnění těchto cílů byl vytvořen terapeuticko - výchovný program zacházení. Terapeuticko - výchovný program se skládá ze speciálních aktivit, a proto musí být veden odbornými zaměstnanci věznice - psycholog, speciální pedagog, vychovatel – terapeut a sociální pracovník. Terapeuticko - výchovný program má 3 fáze. Jednotlivé fáze trvají 2 měsíce. Celková doba zařazení odsouzeného do specializovaného oddělení je 6 měsíců a měsíční aktivity musí být minimálně v rozsahu 21 hodin týdně.

Aktivity terapeuticko - výchovného programu

Psychoterapie - zde odborní terapeuti učí zvládat odsouzené rizikové situace a předcházet relapsu (prevence selhání). U této terapie je využívána skupinová terapie. Odsouzení se navzájem akceptují, mají pocit spolupatřícnosti ke skupině, mají podporu a uznání. Odsouzení získávají nový náhled, učí se nové věci a řeší podstatu problémů. Cílem skupinové terapie je změnit svůj hodnotový postoj a uvědomit si své „JÁ“ ve společnosti. Cílem terapie je žádoucí změna v chování a myšlení.

Vzdělávací aktivity - obsahují sociálně právní poradenství, rozvoj myšlení a základy zdravé výživy. Cílem těchto aktivit je osvojování dovedností a znalostí pro každodenní život. Do výkonu trestu přicházejí odsouzení s různým stupněm vzdělání a sociálních návyků (hygiena, společenské chování a orientace v právech a povinnostech). Aktivity jsou vedeny odbornými zaměstnanci věznice. V rámci sociálně právního poradenství jsou odsouzení seznamováni s úkony, které jsou spojeny s jednáním na úřadech a také jsou seznámeni s pracovně právními vztahy. Tato vzdělávací aktivita má za cíl seznámit odsouzené s jejich právy, ale hlavně s povinnostmi vůči společnosti a jednotlivcům (vyživovací povinnost, hradit poplatky, platby zdravotní pojišťovně, daně z nemovitostí, oznamovací povinnost).

Formou kroužku vaření získají odsouzení znalosti zdravé výživy. Pracovní aktivity jsou vykonávány v truhlářské, keramické a rukodělné dílně. Motivujícím prvkem je, že převážná část výrobků je vytvářena pro Dětský domov v Žatci, Speciální mateřskou školu v Žatci a dětské oddělení Nemocnice v Žatci. Odsouzení také pracují na zahradě, kde pěstují zeleninu. Část této zeleniny je dodána do kuchyně věznice a část zeleniny odsouzení spotřebují v kroužku vaření. Některé aktivity jsou také vedeny formou samoobslužné činnosti. Specializované oddělení je vybaveno automatickou pračkou, šicím strojem, žehličkou a žehlícím prknem. Odsouzení sami pečují o svoji výstroj a tak získávají pracovní návyky a dovednosti, které před nástupem do výkonu trestu nikdy nedělali.

Sportovní a zájmové aktivity - obsahují stolní tenis, fotbal, kondiční cvičení, nohejbal, odbíjená, akvaristika, redakční kroužek, hudební kroužek. Sportovní aktivity učí odsouzené sebeovládání, sebekázně a učí odsouzené k chování v duchu fair play.

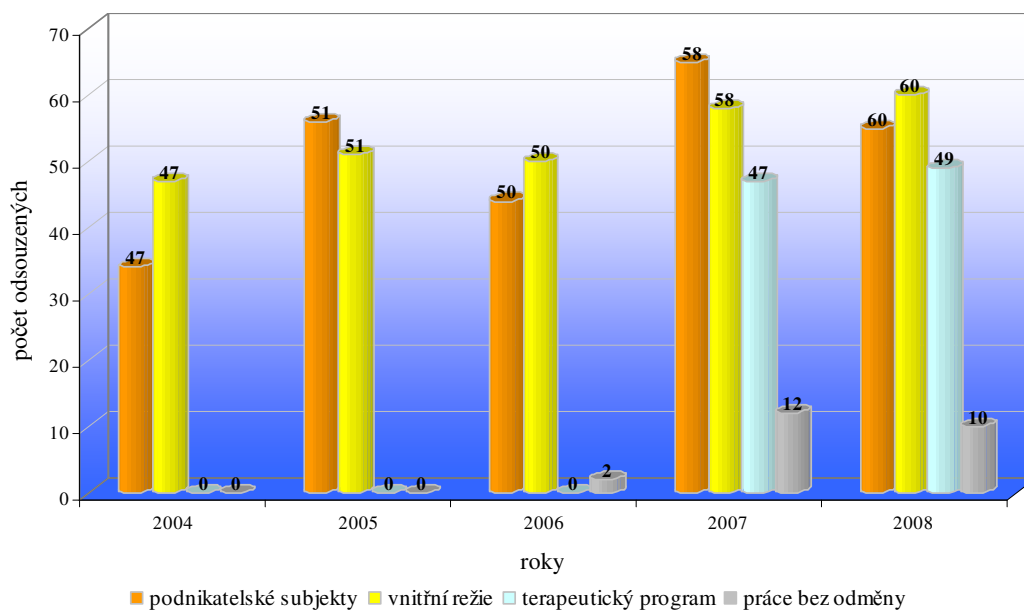
Cílem specializovaného oddělení je změnit chování a jednání odsouzených, kteří byli drogově závislí. Díky změnám v chování odsouzených bylo dosaženo navázání kontaktů s rodinami, které slíbily základní pomoc v prvopočátcích po propuštění z věznice. Upevňování rodinného zázemí má pro odsouzeného velmi důležitý význam pro jeho podporu po propuštění z výkonu trestu.

Specializované oddělení bylo zřízeno ve Věznici Nové Sedlo dne 1.6.2006. Odsouzení, kteří byli na toto oddělení zařazeni, měli statut pracovně zařazených až v roce 2007.

Kapacita specializovaného oddělení je 60 odsouzených. Provoz specializovaného oddělení je hrazen ze státního rozpočtu. Rozpočet na aktivity specializovaného oddělení pro rok 2008 činil 225 000,- Kč.

Tabulka 4 : Zaměstnávání vězňů dle jednotlivých oblastí zaměstnávání

rok	2004	2005	2006	2007	2008
podnikatelské subjekty	34	56	44	65	55
vnitřní režie	47	51	50	58	60
terapeutický program	0	0	0	47	49
práce bez odměny	0	0	2	12	10
celkem	81	107	96	182	174

Graf 4 : Zaměstnávání vězňů dle jednotlivých oblastí zaměstnávání

3.3. Vývoj zaměstnanosti ve Věznici Nové Sedlo

Zvyšování zaměstnanosti je jednou z priorit Věznice Nové Sedlo. V současné době je cílem věznice zaměstnávat minimálně 50% zařaditelných odsouzených. Tento cíl se zatím věznici nedaří plnit, přestože využívá všechny dostupné možnosti zaměstnávání.

Ke zvyšování zaměstnanosti se ve vnitřní režii využívá zaměstnávání vězňů na zkrácené úvazky. Na jedno tabulkové místo u některých profesí jsou zařazeni dva odsouzení, kteří pracují na poloviční pracovní úvazek. Zkrácené pracovní úvazky se osvědčily téměř na všech pracovištích vnitřní režie. Výhodou tohoto zaměstnávání je možnost uplatnění většího počtu odsouzených v pracovním procesu při dodržení rozpočtu na pracovní odměny.

Zaměstnávání vězňů na zkrácené úvazky u podnikatelských subjektů se neosvědčilo. Podnikatelské subjekty nechtějí zapracovávat více vězňů a nechtějí střídat vězně na svých pracovištích.

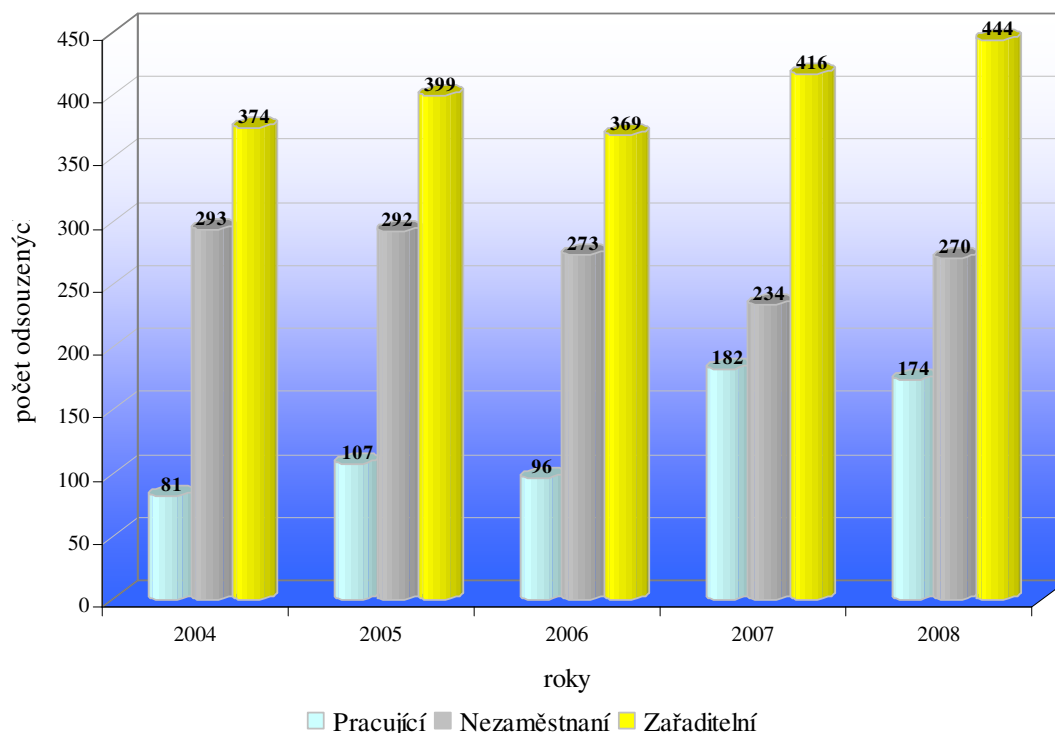
Ve Věznici Nové Sedlo nejsou školící zařízení, ale to neznamená, že si odsouzení nemohou zvyšovat svoji kvalifikaci. Ve věznici jsou uskutečňovány vzdělávací kurzy v oboru číšník a zahradník. Jednotlivých kurzů se účastní 48 odsouzených. Doba trvání kurzu je 3 měsíce a cena kurzu je 1 000,- Kč na jednoho odsouzeného. V této ceně není zahrnuta cena školních potřeb pro odsouzené, která je zhruba 1 000,- Kč na jednotlivý kurz. Odsouzení po úspěšném ukončení kurzu obdrží osvědčení. Kurzy obsahují teoretickou i praktickou výuku. Odsouzení, kteří úspěšně absolvují kurz číšníka, jsou ve věznici pracovní zařazeni na pracoviště kuchyně. Tyto kurzy se však nezapočítávají do zaměstnanosti, protože není splněna podmínka výuky v rozsahu 21 hodin týdně. Odsouzení, kteří tyto kurzy absolvují, nejsou osvobozeni od hrazení nákladů výkonu trestu.

Zaměstnanost se v letech 2004 - 2007 dařilo mírně zvyšovat. V roce 2008 byl však pokles zaměstnanosti oproti roku 2007 o 5,47 %. Tento pokles je způsoben navýšením počtu zařaditelných odsouzených o 28 osob a současně možností využití pouze jedné výrobní haly v areálu věznice. Zaměstnanost ve věznici se může zvýšit až v červnu roku 2009, kdy bude moci věznice využívat druhou výrobní halu.

Vývoj zaměstnanosti ve Věznici Nové Sedlo je znázorněn v Tabulka 5.

Tabulka 5 : Vývoj zaměstnanosti vězňů ve Věznici Nové Sedlo

Rok	Zařaditelní ods.	Pracující ods.	Nezaměstnaní	Zaměstnanost
2004	374	81	293	21,7 %
2005	399	107	292	26,8 %
2006	369	96	273	26,0 %
2007	416	182	234	43,8 %
2008	444	174	270	39,2 %

Graf 5 : Vývoj zaměstnanosti vězňů ve Věznici Nové Sedlo

3.4. Ekonomický význam zaměstnávání vězňů

Ekonomický význam, který má zaměstnávání vězňů, není zanedbatelný. Z čisté pracovní odměny se odsouzenému provedou ze zákona srážky na náklady výkonu trestu, srážky na výživné pro nezletilé děti a ostatní pohledávky. Výše zaplacených pohledávek u pracovně zařazených odsouzených ve Věznici Nové Sedlo je uvedena v následující tabulce.

Tabulka 6 : Uhrazené pohledávky (v Kč), zaměstnaných vězňů za rok 2008

Náklady výkonu trestu	Pohledávky VS ČR	Výživné	Cizí pohledávky	Celkem splacené pohledávky
1 453 995,- Kč	426 108,- Kč	346 556,- Kč	1 036 325,- Kč	3 262 984,- Kč

V tabulce nejsou uvedeny úspory věznice, které se týkají výdajové položky na cestovné při propuštění odsouzených z výkonu trestu. Z pracovní odměny je částka ve výši 2% odváděna na úložné. Úložné je odsouzenému vyplaceno při propuštění z výkonu trestu

a odsouzený si z těchto finančních prostředků platí veškeré výdaje spojené s propuštěním na svobodu. Odsouzeným, kteří nepracují a nemají na úložném žádnou finanční částku, hradí náklady při propuštění z výkonu trestu věznice. Částka, která byla vyplacena v souvislosti s propuštěním odsouzených z výkonu trestu, byla v roce 2008 ve výši 80 000,- Kč.

Pracovní odměna má ekonomický význam i pro odsouzeného v době výkonu trestu. Odsouzený má 12% kapesného z čisté pracovní odměny. Kapesné používá odsouzený ke své osobní potřebě.

Zaměstnávání vězněných osob má však také vliv na nákladové položky věznice. U pracovně zařazených odsouzených dochází k většímu opotřebení pracovního oděvu, který věznice odsouzeným při výkonu práce poskytuje. Každý pracovně zařazený odsouzený má také nárok na denní přídavek stravy. Výše hodnoty přídavku stravy je dána dle délky pracovní doby.

Pracuje - li odsouzený denně 8 hodin, má nárok na přídavek ke stravě ve výši 17,- Kč. Jestliže je pracovní doba kratší než 8 hodin, náleží odsouzenému přídavek stravy ve výši 11,- Kč.

Nákladová položka na přídavek ke stravě v hodnotě 11,- Kč činila 82 005,- Kč. Nákladová položka na přídavek ke stravě v hodnotě 17,- Kč činila 218 042,- Kč. Celková částka, která byla vyplacena na přídavky ke stravě, byla ve výši 300 047,- Kč.

3.5. Závěrečné hodnocení zaměstnávání vězněných osob ve Věznici Nové Sedlo

Závěrem lze říci, že zaměstnávání vězněných osob ve Věznici Nové Sedlo není na požadované úrovni. Důvod, proč se nedaří záměr zaměstnávat co největší počet vězňů, není v neochotě odsouzených pracovat. Většina odsouzených ve věznici má zájem o práci, i když se najdou vězni, kteří projeví zájem pracovat pouze z účelových důvodů. Toto účelové jednání spočívá ve skutečnosti, že odsouzený projeví zájem o práci a současně předpokládá, že nebude zařazen do práce z důvodů nedostatku pracovních příležitostí. Účelem zájmu o práci je získat kladné hodnocení, které je základ pro doporučující stanovisko věznice pro podmíněčné propuštění nebo pro přearažení odsouzeného do

mírnějšího typu věznice. Odsouzení, kteří mají toto účelové jednání, nemají zájem o získání pracovních dovedností a osvojení pracovních návyků a motivací není ani pracovní odměna za vykonanou práci. Jsou - li tito vězni zařazeni do práce, tak se velmi často vyhýbají pracovní povinnosti častými návštěvami u lékaře nebo předstírají nezručnost a úmyslně vyrábí zmetky. Z důvodů nezručnosti a časté fluktuace jsou tito odsouzení vyřazeni z práce. Vzhledem k tomu, že není možné dokázat, že toto jednání je účelové, nejsou odsouzení potrestáni žádnými kázeňskými tresty. Většina odsouzených má však skutečný zájem pracovat, zvýšit si svoji kvalifikaci a zlepšit si svoji ekonomickou situaci. Ekonomická situace pracovních zařazených je uvedena v následující tabulce.

Tabulka 7 : Průměrné odměny pracovních zařazených odsouzených za rok 2008

rok 2008	prac.odměna celkem	prům.měsíční mzda	prům. hodinová mzda
cizí subjekty	1 904 987	2 889	24,92
vnitřní režie	2 418 074	3 371	27,14
Celkem vyplacené kapesné pracujícím odsouzeným			453 212 Kč

Zaměstnávání vězňů má v resocializaci odsouzených nezastupitelné místo. Toto tvrzení dokazuje změna postojů odsouzených, kteří ve věznici získali kvalifikaci nebo pracovní dovednosti. Mnozí odsouzení, kteří byli ve věznici zapojeni v jakékoliv formě zaměstnávání, si přes rodinné příslušníky zjišťují možnosti práce po propuštění z výkonu trestu. Písemně pak sami kontaktují firmy, u kterých by mohli po propuštění z výkonu trestu pracovat. Je třeba zmínit, že šance získat zaměstnání po propuštění z výkonu trestu není vůbec jednoduchá a tato skutečnost se stává rizikovým faktorem pro opětovné selhání. Velkou úlohu proti opětovnému selhání má rodinné zázemí, které může překonat odsouzenému počáteční problémy po propuštění z výkonu trestu. Ne vždy se však podařilo udržet kontakty odsouzeného s rodinou nebo obnovit silně narušené vztahy. V tomto případě vězni s pomocí sociální pracovnice kontaktují občanská sdružení, která jsou schopna zajistit některým odsouzeným po propuštění z výkonu trestu ubytování a zaměstnání. Odsouzení, kteří využijí pomoc občanského sdružení, musí přistoupit na podmínky, které stanoví řád daného občanského sdružení. Mezi tyto podmínky například patří, že odsouzení se chovají řádně na ubytovnách, denně pracují 6 hodin a 2 hodiny

denně se musí účastnit terapeutického sezení. Mezi občanská sdružení, se kterými spolupracuje Věznice Nové Sedlo patří White Light v Ústí nad Labem, Občanské sdružení Sanin Praha, Občanské sdružení Rodiče Praha a Mosty v Mostě.

4. Návrhy zlepšení zaměstnávání vězněných osob ve Věznici

Nové Sedlo

Věznice Nové Sedlo využívá v současné době při zaměstnávání vězňů všechny dostupné možnosti.

Zvýšení zaměstnanosti by bylo v budoucnu možné těmito způsoby :

- Formou vzdělávání denním studiem a rozšířením terapeutických programů,
- Public - Private partnership (PPP),
- výběrové řízení veřejných zakázek,
- změna NGŘ č.40/2006,
- propagace,
- zvýšením výrobních prostor ve Věznici Nové Sedlo,
- oprava a modernizace stávajících výrobních hal,
- motivační programy pro vězněné osoby.

4.1. Vzdělávání denním studiem a rozšíření terapeutických programů

Tato forma nepatří ke klasickým formám zaměstnávání, ale má ve věznicích nezastupitelné místo. Ve Věznici Nové Sedlo je dostatečný počet učeben, kde by mohla být tato forma zaměstnávání uskutečňována. Rozšíření vzdělávacích a terapeutických programů je sice ekonomicky náročné, ale úkolem vězeňské služby je zamezit recidivě a resocializovat vězně způsobem, který umožní integraci do společnosti.

4.2. Public–Private partnership (PPP) - partnerství veřejného a soukromého sektoru

Principem je poskytování veřejných služeb prostřednictvím spolupráce veřejného a soukromého sektoru.

Službou se v případě PPP myslí komplexní zajištění aktiva včetně jeho provozování za předem smluvně sjednaných podmínek kvality a kvantity. Motivací soukromého sektoru je možnost dlouhodobých příjmů.

Cílem projektu PPP by ve Věznici Nové Sedlo mohla být rekonstrukce stávajících výrobních hal a výstavba nové výrobní haly, kde by se mohly zaměstnávat vězněné osoby. V současné době se možnost využití PPP k tomuto účelu nevyužívá. V této oblasti je třeba posoudit další legislativní změny.

4.3. Výběrové řízení veřejných zakázek

V procesu zaměstnávání vězněných osob je nutné zohlednit specifické podmínky vězeňství. Práce vězňů nemůže vždy obstát na trhu práce, a proto by bylo vhodné zajistit práci vězňům na bázi státních zakázek pro státní resorty školství, zdravotnictví, obrany, spravedlnosti a ostatní organizační složky státu. Při výběrovém řízení veřejné zakázky u podnikatelských subjektů by kromě ekonomického hlediska a kvality služby mohla být u vhodných zakázek i podmínka zaměstnávání vězněných osob. V současné době je cílem Vězeňské služby ČR zpracovat návrh novely zákona o zadávání veřejných zakázek.

4.4. Změna NGR č.40/2006

Toto nařízení omezuje zaměstnávání vězňů na pracovištích mimo areál věznice. Odsouzený nesmí pracovat mimo areál věznice dle tohoto nařízení v případech, kdy je vyšetřován v souvislosti s další trestnou činností, hrozí mu obvinění nebo odsouzení za další trestný čin a také, když může být odsouzenému uložen výkon podmíněně uloženého trestu nebo výkon přeměněného trestu (alternativní trest obecně prospěšných prací). Jestliže je odsouzený vyšetřován v souvislosti s další trestnou činností, která nemá násilný

charakter, ale týká se trestné činnosti neplacení výživného, krádeže nebo podvod není důvod, aby odsouzený nemohl pracovat mimo areál věznice. Taktéž přeměna alternativního trestu by neměla být překážkou pro zaměstnávání vězňů mimo areál věznice, protože alternativní tresty se neukládají za závažně trestné činy. V mnoha případech je věznici znám charakter další trestné činnosti vězňů, a proto je třeba posuzovat každého odsouzeného individuálně. Strach před opuštěním odsouzeného z pracoviště je z těchto důvodů zcela neopodstatněný. Vzhledem k tomu, že firmy chtějí zaměstnávat vězně na svých pracovištích, je toto nařízení omezující v zaměstnávání mimo areál věznice.

4.5. Propagace

Jde o nezastupitelný prvek v komunikaci se zákazníky (subjekty, formování vztahu s veřejností). Na propagaci lze pohlížet jako na soubor metod a prostředků k poskytování informací. Cílem propagace je zvýšit počet subjektů, které budou zaměstnávat vězně. Velký význam při zaměstnávání vězňů by mohlo být zřízení „regionálních marketingových center“. Zaměstnanci těchto center by měli za úkol důsledné a komplexní zmapování trhu a na základě těchto poznatků nabízet služby a produkty vězeňské služby. Dále by tato regionální marketingová centra mohla čas od času pořádat „den otevřených dveří“ s diskusním forem, kde by se podnikatelské subjekty seznámily o výhodnosti spolupráce s Vězeňskou službou ČR. Na těchto akcích, by měly být prezentovány výrobky vězeňské služby. Správnou komunikací se zákazníky se negativní postoj směrem k věznici může změnit v postoj pozitivní. Věznice musí samozřejmě dbát ve vztahu s veřejností na pověst spolehlivosti.

V současné době je nabídka zaměstnávání vězněných osob na webových stránkách Vězeňské služby ČR.

4.6. Zvýšení výrobních prostor ve Věznici Nové Sedlo

Za účelem zvýšení zaměstnanosti byly v areálu Věznice Nové Sedlo zřízeny nové výrobní prostory. Tyto výrobní prostory jsou umístěny přímo uvnitř věznice, mimo areál výrobní zóny. Vzhledem k ploše a umístění těchto výrobních prostor je nutné zajistit podnikatelské subjekty, jejichž výrobní program je drobná ruční práce (balení a kompletace drobných výrobků). Zajištění podnikatelského subjektu, který má výrobní program s velkým podílem ruční práce a má zájem vykonávat tuto činnost ve Věznici Nové Sedlo se v současné době nedaří zajistit.

4.7. Oprava a modernizace stávajících výrobních hal

Ve Věznici Nové Sedlo jsou dvě výrobní haly. Ani jedna z těchto hal není vytápěná. Z tohoto důvodu je možné nabízet tyto haly pouze podnikatelským subjektům, jejichž výrobní činnost může být v těchto nezateplených halách prováděna. Tato skutečnost značně omezuje výběr podnikatelských subjektů, které by mohly ve věznici vykonávat podnikatelskou činnost. Modernizace a oprava výrobních hal ve věznici není uskutečňována z ekonomických důvodů. Věznice Nové Sedlo vykonává ve výrobních halách běžnou údržbu. Výše finančních prostředků, které byly vynaloženy na údržbu výrobních hal jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 8 : Náklady na údržbu výrobních hal ve Věznici Nové Sedlo

Rok	Hala č.1	Hala č.2	Náklady celkem
2004	0,- Kč	33 302,- Kč	33 302,- Kč
2005	1 098,- Kč	1 997 775,- Kč	1 998 873,- Kč
2006	64 705,- Kč	650,- Kč	65 355,- Kč
2007	4 598,- Kč	921,- Kč	5 519,- Kč

4.8. Motivační programy pro vězněné osoby

Cílem motivačních programů pro vězněné osoby je zvýšení zájmu o pracovní zařazení ze strany vězněné osoby.

Hlavním úkolem oddělení a referátu zaměstnávání vězněných osob je osvěta o pracovních možnostech ve věznici a osvěta o výhodách a povinnostech, které z pracovního zařazení vyplývají.

Odsouzení jsou pravidelně seznamováni o možnostech pracovního zařazení a podmínkami pro zařazení na jednotlivá pracoviště. Informace jsou poskytovány formou informačních panelů na ubytovně. Dalším způsobem osvěty je forma osobního pohovoru. Pohovory jsou orientovány na pracovní dovednosti a schopnosti odsouzených. Odsouzení jsou seznamováni s výší pracovní odměny a podmínkami rozúčtování pracovní odměny (kapesné, úložné, úhrada výživného na děti, úhrada nákladů výkonu trestu). Odsouzení jsou také informováni o ostatních výhodách pracovního zařazení (kázeňské pochvaly za dobře vykonanou práci, mimořádné zvýšení trvání doby návštěv až na 5 hodin, povolení jednorázového nákupu potravin a věcí osobní potřeby, zvýšení kapesného, rozšíření osobního volna, opuštění věznice nebo přerušení výkonu trestu). Dle udělení typu jednotlivé formy odměny jsou posuzovány bezpečnostní kritéria a plnění programu zacházení vězněné osoby. Kladné hodnocení vězně má vliv na podmíněčné propuštění nebo přeřazení vězně do mírnějšího typu věznice. Odsouzení jsou také informováni o možnosti kázeňského trestu v případě nekvalitní práce nebo porušení podmínek, které jsou při zaměstnávání vězněných osob stanoveny. Kvalitně odvedená práce u podnikatelských subjektů je velmi dobrá propagace věznice a způsob, jak zvýšit zaměstnanost u podnikatelských subjektů.

5. Závěrečné zhodnocení zaměstnanosti vězněných osob

Při závěrečném zhodnocení úspěšnosti zaměstnávání vězněných osob je třeba vycházet ze skutečnosti, že vězeňské prostředí má svá specifika. Některé aktivity jsou ve věznicích omezeny z bezpečnostních a také finančních důvodů. Programy zacházení, mezi které zaměstnávání patří, mají za cíl změnu postojů a myšlení odsouzených. Ale ani programy zacházení nejsou všemocné a vždy se najdou odsouzení, u kterých se jakékoliv výchovné působení míjí účinkem a po propuštění z výkonu trestu se vrátí k páchání trestné činnosti. Jsou však mnozí odsouzení, kteří díky programu zacházení změnili postoj ke způsobu života, který vedli před uvězněním. K této změně přispělo využití různých forem zaměstnávání, které věznice nabízí. Odsouzení získali vzdělání a v pracovním procesu získali pracovní návyky a dovednosti. Odsouzení si uvědomili, že je normální pracovat a ne čekat na štědré dávky sociálního zabezpečení nebo páchat trestnou činnost za účelem získání peněz.

Odsouzení pochopili, že pokud nebudou mít dostatečnou kvalifikaci a pracovní návyky, budou pracovat jako pomocná síla za nízkou mzdu, a že získat práci na pracovním trhu při nedostatečné kvalifikaci je velmi obtížné. Získání práce je spjato s neustálým zvyšováním vzdělání, zvyšováním profesní kvalifikace a získáváním různých pracovních dovedností. Z tohoto důvodu, zvláště mladí odsouzení projevíli zájem o zvýšení kvalifikace pomocí rekvalifikačních kurzů nebo denním studiem.

Zaměstnávání vězněných osob má při resocializaci odsouzených nezastupitelný význam, a proto je nutné všechny oblasti zaměstnávání neustále rozvíjet a zdokonalovat. Se zvyšováním zaměstnanosti souvisí zvýšení finančních prostředků na rekonstrukce a zřízení nových výrobních hal.

V tomto případě by finanční náklady na opravu a výstavbu nových výrobních hal mohla snížit práce samotných vězňů. Jsou však formy zaměstnávání, kde je nutná pomoc státu. Jedná se o rozvoj formy vzdělávání. Oblast vzdělávání je ve vězeňské službě na vysoké úrovni, ale přesto by budoucí kroky v této oblasti měly směřovat k pravidelnému průzkumu pracovního trhu a dle potřeb trhu pružně měnit a zvyšovat možnosti vzdělávání v jednotlivých profesích. Současně by se měla ve věznicích zřizovat další školská zařízení, které by mohl využívat co největší počet odsouzených. Finanční prostředky, které by byly použity na rozvoj vzdělání, nejsou jistě zanedbatelné, ale je to jediná správná cesta, jak umožnit odsouzeným integraci na pracovní trh, a tím zamezit recidivě těchto osob.

Investice do vzdělání je investice návratná, neboť vzdělání má pozitivní vliv na jednání lidí. Ve výkonu trestu jsou převážně mladí lidé a tito mladí lidé budou v budoucnu vychovávat své děti podle způsobu svého života. Je v zájmu společnosti, aby tito lidé našli správné místo ve společnosti a jejich poctivý způsob života byl vzorem pro jejich děti.

Kladný postoj vězňů k práci podporuje také motivační program pro vězněné osoby. Motivační programy motivují odsouzené k práci a k získání kvalifikace a pracovních dovedností.

Každý trest jednou skončí, a proto lze závěrem říci, že cílem věznění není pouze izolace občanů, kteří spáchali trestný čin, ale hlavním cílem je usnadnění integrace odsouzených do společnosti po odpykání trestu. Změny myšlení a postojů vězněných osob ukazují, že všechny oblasti zaměstnávání mají svá opodstatnění a splňují cíle Vězeňské služby ČR.

Seznam použité literatury

- 1 GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VS ČR, *časopisy České vězeňství*, Praha
- 2 GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VS ČR, *České věznice*, Praha 2006
- 3 GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VS ČR, *Ročenka VS ČR 2006/2007*, Praha 2007
- 4 GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VS ČR, *Statistiky roku 2008*, Praha 2009
- 5 *Nařízení vlády č.365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody*
- 6 *Vyhláška č.10/2000 Sb., o srážkách z odměn osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů*
- 7 *Zákon 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů*

Seznam tabulek

Tabulka 1 : **Vývoj zaměstnanosti vězňů ve věznicích ČR v letech 2000 – 2008**

Tabulka 2 : **Náklady na pracovní odměny odsouzených ve vnitřní režii**

Tabulka 3 : **Zaměstnávání vězňů u podnikatelských subjektů**

Tabulka 4 : **Zaměstnávání vězňů dle jednotlivých oblastí zaměstnávání**

Tabulka 5 : **Vývoj zaměstnanosti vězňů ve Věznici Nové Sedlo**

Tabulka 6 : **Uhrazené pohledávky (v Kč), zaměstnaných vězňů za rok 2008**

Tabulka 7 : **Průměrné odměny pracovně zařazených odsouzených za rok 2008**

Tabulka 8 : **Náklady na údržbu výrobních hal ve Věznici Nové Sedlo**